Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 24 ИЮЛЬ, 1990 ШУ. ★ № 81 (7895). ★ Мах 3 кеп.

Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совете

ІАЙ БОЛХ БАРГА КИЙЧЛУЧА

НГІАССР Министрий Совета президиума арГІанарча заседане хьежар Іай болх барга города халкъа боахама отраслеш кийчъяра Грозненски горисполкома декхарех долча дешага.

Отчет луш заседане къамаьл даьча Грозненски горисполкома председателя заместителя Н. П. Саркисьяна шелал тІакхачалехьа де дезаш кхы а дукха хІама да, аьлар. Городе нах баха цІенош тоадарга ах шера 958 эзар сом дІадахийтад, ІоцІен а яь, майоагГІара санитарно-технически хьал тІа оттаяьй 119 подвал, ремонт а яьй, цІен а яьй 288 бойлер.

Июль бутт тІакхоачаш города маттигерча Советий жилищни организацеша Іанга кийчдир 540 цІа, царех 165 центральни отоплене системаш а йолаш, цкъарчоа из хьокъам во хеташ, бакъда, нагахьа санаа йІовхал яла еза ха тІакхачалехьа тоае еза еррига зданеш лаьрхІачаа, тІакхха ала деза: уж балхаш нах бахача цІеноех дичъ лагІча даькъ тІа мара даьдьнадац. Иштта да гІуллакхаш тховнаш, подъездашкара наІараш, иштта кхыдар тоадара хьакъехьа а.

Кхоачамболаш яц нах бахача цІеношта капитальни ремот а. Из ю «Ченинингражданстрой» проектно-гІишлош еча обеъдинене подразделенеша. Пхе бетта план 82 процент мара кхоачашъяьяц (цох дика доашхаш дийцар укх шера 10 июле «Грозненский рабочий» газета тІа араяьннача «Аьхки Іанах» яхача интервью тІа).

Іай дІайха хургдолаш кхы дикагІа кийчдац нах чубаха цІеношт «Красный молот», «Грознерго», «Грознефть», «Грозненефтеоргсинтез» яха объединенеш, машиннаькъа Грзненски отделени санна йолча эггара йоккхагІйолча организацеша а ведомстваша а. Цига де дезачох кхоачашдаьр 12 — процентагара 48 процентага кхоачаш мара дац. ХІаьта хІанз июль ахана-хьа макхаьчабий...

Дукхадар тайша да Грозне теплоэнергетически боахамах. Ах шера жилищно-коммунальни боахама объединене цийнизаца хийцар план 4,8 километр йолаш 2,4 километр теплотрасса мара яц, гидравлически тохкаш хинна коммуникацеш 115 километр йІаьха я.

Графикал тІехьаюсаш кийчъю котельнеш специализированни подразделенеша, хІаьта ремонтно-наладочни управлени (начальник Ш. Ю. Юсупов), № 7 йолча треста МУС (В. М. Соломатин) хІанз а из болх бе йолаеннаяц. Из бахьан долаш уж балхаш сиха де болалургба, тІанкха гІулакх сакхаташ доацаш чаях а даргдац.

Города боахам Іанга кийчбеча шеко йоаццаш цхьадола хІамаш карагІдьяьнвадале, НГІАССР Министрий Совета Президиума заседане белгалдьякхар из гІулаих де декхарийла йолча организацешеи ведомствашеи кхоачамболлаш цун теркам ца беш хилар. Города ливневой канализаци миштаг а из тоаяра фу де деза а аьнна правительства членех цхьанне шийга даьча хаттара къаьгта жоп дала магазар цу И. П. Саркисьяна. Массанена а дика ховш да доккха дагІа дийлхача е лоа дешача города дуккхача улицашка, къаьстта В. И. Ленина проспекте, путепровода кхе бІарчча Іомарч отташ хилар. Цох лаьца кІезига дувцац, бакъда дувцарах хувцалуш хІама дац. Бахьан малагІа да? Уж кІезига дац, бакъда царех керттера дар да йоагІаш йолча службай кхыметтел ливневой канализаце цаІ йола исполнительни схема а ца хилар.

ИІоахъяра помещенеш кийчъелга цІенхаштта юхавуз материально-технически Іалашонца ювзаенна йолча халонаша. Из хІама да республика керттерча снабженчески шин организаце — СССР Госснаба Р. А. Томагова кулгалдеча Нохч-ГІалгІай керттерча территориальни управленеи НГІАССР материально-технически снабжене Госкомитетен (председатель А. Б. Шуайпов) гІулакхашка доагІ — доагІар ца деш хилар бахьан долаш.

ХІара шера къувсаш хьаБоагІаш, царна хІанзалца къоасталуш дац хьан фу хилийта а малагІча номенклатуре хилийта а деза. Из бахьан долаш, кхыметтел фондаш йоллаше а, республика жилищно-коммунальни боахама объединенега хІанзалца хьаэца йиш хиннаяц турбаш, шифер, сварочни аппараташ, газогенераторш, кхыйола хиланза ярІйоаца материала а техника а.

НГІАССР Министрий Совето заседане тІайицача соцамца цхьайолча ведомствайн организацейн кулгалхошка дІахойт города боахам гуйран-Іан заманга кийчбара шоаш персонально бехктохаме болга. Динза дисар даь йистедакхха йиса ха кхоачамболаш я, хІаьта Грозненски горисполкома кердача кулгалхошта могарга шоай городе бахача наха беркате хургдолча тайпара гІулакхаш лоаттаде.

Доттагіала бувзамаш

НГІАССР Лакхехьарча Совета председателя Д. Г. Завгаева селхан тІаийцар «Индра» яхача Швейцарски фирман Венгрепча «Агробер» яхача агрофирман викалаш: Ф. Сабо — «Индра» яхача фирма коммерчески директор, Г. Вагнер — «Агробер» яхача агрофирма президент, Ю. Молнар — уІ фирма коммерчески директор.

Цар дийцар маьккхапекарне промышленноста предприятеш, сомий концентратий комбинат цхьана хьалъяра, лаьрххІача технологех петари нахчеи йоаккхаргйолаш дулх чакхдоаккхаргдолаш кхаьккхашта обработка ергйолаши йола хьайбай фермаш вІаштІехьъякарах, хьасташкарча хих дикагІа пайда ийбарах дола дешаш.

Цу фирмай викалаш кхы а иІоаргагІа хьожаргба шоаш цхьана леладе лаьрхІа гІулакхаш чакхдахара моттигерча хьалашка.

НГІАССР Лакхехьарча Совета председателя Д. Г. Завгаева белгалдьаккхар цар предложенеш республика таронашца йоагІаш хилар.

Х. ГИРЕЕВА.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета арГІанара заседани

Керттерча законах

Селхан хилар Нохч-ГІалгІай АССР Конституционни комиссе заседани, цига хьежар долаш долча республика Керттерча закона деш долча хувцамийн тІатохарийн проектага. Заседани дІайихьар цу комиссе председатель волча НГІАССР Лакхехьарча Совета председателя Д. Г. Завгаева.

Заседани дІайолаеш Д. Г. Завгаева теркам тІабахийтар еррига республика цун наькъагІа яха езаш йола Конституци вІаштІехьйоаккхача политически нравственни депутат Лакхехьара Совета комиссе хІара член, хІаржа бехктохаме хила езилга. Цул тІехьагІа комиссе членашеи заседане дакъа лаьцача НГІАССР массехк халкъа депутатеи цунца чам болаш дийцар паччахьалкхен-правовой хьисапера республика хьаяра дуккхадола дешаш.

Лоацца аьлча, дийцар дар республика Конституце 6-гІчеи, 7-гІчеи, кхыйолча а статьяшка хувцамаш делгах. Нохч-ГІалгІайчеи доазон тІарча политически партей, общественни организацей, диаа объединеней, массови боламий балхах, халкъа тІахьожама органаш дІаяхарах а ниттта кхыдарех а.

НГІАССР Конституце деш долча хувцамийн тІатохарийн проект оттаелга а ювцилга а дІахо хьоргда республика Лакхехьарча Совета Конституционни Комиссе арГІанарча заседане.

Аьхки бешкарта лоаттаду доахан массаза а. Ишта да из Шелковской р-она «Червленский» яхача колхоза шурий-товарни ферме а.

Сарралца ара дажаш леле а, сов хилац доахана сарахьа шоашта тхьера буц тессача.

Цу шурий товарни ферме кхоабаш долча доаханна бІарахьежа дишгача бІаархьежача гуш да царна мел Іунал ду а уж миштта леладу а.

Ферма воккхагІвола скотник Аджигибей Шутаков ший гІулакх дика довзаш, хьайбаш Іалаьмате дукха дезаш саг ва. Ишта къахьега Іомабаьб цо ший дезал а.

Цу ферме ший дабца къахьегаш, трактор тІа болх беш ва Э. Шутаков а.

СУРТА ТІА: даи воІн ШутаковгІар доахана гІулакх деш ба.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

КІи-Марс: 90

(ЮРТБОАХАМЕРЧА БАЛХИЙ ОБЗОР)

Іалаьмате дика хьувкъам кхебаьб укх шера республика кхаш леладераша. БІарг хьесташ да кхашкара «дошув». Канаш ондо да, фийг биза ба. Низи хьинари кхо ца деш кхебаь хьувкъам, цхьаккхе фийг боа ца беш, чуберзабелга — из да таханар декхар. Сихденна, дийнахьа а бийсана а юкъах ца доалийташ, дІахьош да кхашкара балхаш. Иштта, тІатеІІа къахьегаш ба «Горец» яхача совхоза кхоалагІча отделене механизатораш а.

Мел йоккха йІовхал оттарах, мел чІоагІа дагІа делхарах, бІу ца къажаш, дикача хаоттама хІара сахьатах бизза пайда эцаш, гулдеш латт ялат совхоза хьатта. Къаьстта дог гІоздоаккхаш хьийкъаб укхаза кен. ХІара гектара тІара 40 центнер чуэц. ПланагІа бакхха безачул шозза гаргга дукхагІа боаех из. Яхье хьалхалатт комбайнераш А. Макаев, С. Асхабов.

Учетчика В. Тайсумова аьлар:

— Ялат ханнахьа чудерзадаь даргхиларах шеко яц. Болх шин сменагІа дІахьу оаха .Техника дика кичъяь я. Машеная а цахаддаш тІаух комбайнашта. Хьувкъам дика хиларо дегаш гІоздаьхад къахьегамхой. ХІаьта, дегаш ураэтта хилча, цхьаккхе халло кхераме яц.

...Ачхой-Мартановски районерча «Лермонтовский» совхозе шоашта ма могга доакъар кийчдеш ба. Цу бехкъарца дика Іалашбаь хургба хьайбашледераш укх шера.

...Грозненски районерча Ленина цІерагІча колхозе а толамаш доахаш ба ялатледераш. Хамзалатов Дукваххас кулгалдеча мехотрядо дІабийнаб 600 гектар кен. ХІара гектара тІара 40 центнер чуэц. ПланагІа доагІачул 9 центнер дукхагІа гулъяьй цар хІара гектара тІара рапс а. ТІехдика хьийкъаб гурахьа дІадийна ялат а. ХІара гектара тІара 35 центнерал кІезигагІа доацаш из чуэцаш ба кхашледераш.

Къаьстта белгалваьннав парна юкъе механизатор Сергей Коцубу. КІи-Марса кампани дІайолаеннача хана денз 600 тонн ялат хьекхад цо. Цунна дукха тІехьавусаш вац Байта Алиев а. Ялат хьатта дІакхухьача водителашта юкъе кхычарел дикагІа ка йоалар Батнирзоев Къасим ва.

...Юкъера дІалаьрхІача, хІара гектара тІара 48 центнер кІа чуэц Надтеречни районерча «Гвардейски» яхача совхозерча къахьегамхоша. Кен — хІара гектара тІара 36 центнер. Ялат хьекха даьннача, ча гул а деш, цунах холаш ду. ДикагІйолча экипажех лоархІаш я совхозе комбайнер А. Бораеви цун гІонча М. Завгаеви чувоагІа экипаж.

Яхье а баьнна, царца къувсаш ба комбайнераш С. Ваикаев, Т. Цакаев, И. Абдурахманов.

— Ер шу — перестройка бехктохаме шу да, — аьлар комбайнера А. Бораева, — Цудухьа, къаьстта дог гІоздаьннна да тхо укх шерара хьувкъам дика хиларах. Наьха хьал-торо тоалургхиларах,

Даьхен низ чІоагІлургхиларах дола тешал ма дий— дика хьувкъам.

...Доккхий денхараш латт укх шера Назрановски районерча «Маяк» яхача совхоза къахьегамхошта хьаллашка. Къаьстта аьлча, доакъар кийчдара хьакъахьа. ДІадахача шера кийчдьчул дукха а дукхагІа кийчде лаьрхІад из укх шера. Доакъар кийчдерий бригада доалахьа дІаеннай кхы а шиъ колесни трактор. Иоакхо яьй кхыдолча цар хьашташта.

Хьннаре къахьегаш ба тракторист М. Паров, автопогрузчика машиннист М. Нальгиев, иштта кхыбараш а.

Г. МАГОМЕДОВ.

Ший ханнахьа даьр дика да

Оалаш да: соалоз аьхки кичъе, ворда — Іай. Іалаьмате хьаькъал дола уж дешаш дагадох вайна цкъаза, Іа тІанхаьчадале а, вай квартирашкара батареяш шийла хилча. ХІаьта, шийла батареяш — из да цамогаш хинна бераш, боккхийчар телха настроени, юкъахдиса цІагІара гІулакхаш. ЦІагІара иштта хьал дагадоаллачун балха вахача, цига а ка ялац цхьаккха а хІамах.

Дукха моттигаш ийслу школашка занятеш чакхъяха йиш йоацаш а, коммунальни служба болхлоша шоай декхараш ханнахьа кхоачашдаь ца хилар бахьан долаш.

Массанена а довзаш да укх тайпара сурт: Іа... шелал... гобаькхха улла лоа... пхорагІеи урагІеи аьхка, сангараш яьха улицаш... Ледара мел йолча моттиге ший ханнахьа ремонт йоре. Іан юккъе лелхаргъяцар турбаш а, хоттала а чудетталургдацар вай ког дІа мел баькхача...

Іай эшаш йолча йІовхала ший ханнахьа йоакхо яр — тІехьатетта йиш йола хІама дац.

Цхьабакъда, беррига а бехк коммунальни служба болхлошта дІатІабуллалга а дац нийса. Цхьадолча хІамашта бехке ба бахархой шоаш а. ИІовхала сеть мел дика кийчъяь хуле а, ткъьаьл нтт процент йІовхал лаьрго дІаоз Іай. Цудухьа бахаохъша шоаш а дикка кийчъе еза шоай квартираш Іанга. Шелалга кийчъяь йоацача квартирашкара пхиттанега кхаччалца процент йІовхал дІайода. Цудухьа, Іа тІакхачале, наІараш тІа йІайха обивка тоха еза, корех доахка харшаш дІакъовла деза. Подъездаш а хила еза наІараш тоаяь, корех кизгаш теха. ХІаьта, мел дукха я городе Іанга кийчъяь йоаца квартираш? Уж бахьан долаш зехьа йов коммунальни сетей дуккха а йІовхал.

«Грозэнерго» управляющи волча Г. Янина иштта аьлар тха кореспондентага:

— Укх хІанзарча хана кхоъ теплоэлектроцентраль я гІалий тІа. Квартираш а школаш а промышленни объекташ а, кхы мел йола гІишло а йІовхалца Іалашъе езаш я уж. Йолче, Іан замалахь цхьаккха гІалат ца доалийташ болх бе денхарийла а я.

— Іай бІарчча микрорайонаш шин-кхаь сахьата, цхьайолча хана бІарччача дийнахьа а, электроэнерги йоацаш юс. Фуд цун бахьан? — аьнна, шийга хаттар дича, новкъоста Г. Янина жоп делар:

— Кхоккхе а теплоэлектроцентраль модернизаци е езаш я. Хувца езаш я дукхагІа йола оборудовани. ХІанз из бехктохаме гІулакх кхоачашдеш къахьегаш я, «Кавказэнергоремонт», «Ростовэнергоремонт», «Грозэнергоремонт» яха организацеш. Царца цхьана балхаш ду кооператораша а гІишлон организацей монтажникаша а. Болх хала а чоалхане а ба. Ялх миллионал совгІача ахчан балхаш де денхарийла ба ремонтникаш. Из кІезига объем яц. Цул совгІа, дукха да оборудоване кхерамзле чІоагІеш де деза балхаш а. Цхьаккхе моттиг хила йиш яц котел е турбина сацар бахьан долаш къахьегамхошта а бахархошта а дІалуш йола электрознерги юкъахъяьнна.

— Уж деррига балхаш вІаштІехьадаха таро ца хулле Іа тІакхачалехьа, сеца латтаргйий-теш цхьаццайола тепло — электроцентралаш?

— А, латтаргъяш. Еррига а теплоэлектроцентралаш болх беш хургъя. ХІара централе массехк котел а турбина а ма йий. Царех цхьаяраш кІезиг-дукха тІехьа юсе а, дукхагІа яраш болх беш хургъя. Бакъда, тхоай низи хьннари дІа мел кхоач, цхьаккхе котел, цхьаккхе турбина тІехьа ца юташ, ханнахьа ремонт яь, йистеякха хьожаргда тхо.

«Грозэнерго» управляюще яхар вахарца бакъхургхилара теша безам боагІа. ХІаначьа аьлча, цхьаккхе а сага безам бац Іай шийлача фусам чу ваха, ший бераш шийлача школе ахийта, шийлача заводе е фабрике балха аха.

Аьттув балба ремонтникий тІайоагІача Іан замалахь йІовхалца Іалаш бе беррига грозненцаш.

А. КИЛОЕВ.

КПСС ЦК Генеральни секретарь ГОРБАЧЕВ Михаил Сергеевич

Михаил Сергеевич Горбачев ваьв 1931 шера 2 марта Ставропольски края Красногвардейски района Привольни яхача юрта ахархочун дезале. 13 шу даьлча денз юкъ-юкъе колхозе болх беш хиннав, 15 шу даьлча — МТС комбайнера гІонча. М. В. Ломоносова цІерагІча Московски университета юридически факультет йистеяькхай (1955 ш.), заочно-Ставропольски юртбоахама института экономически факультет (1967 ш.).

Университет йистеяькхача ше вьча, Ставропольски крае болх баьб — юххьанца юридически специальностагІа, бакъда дукха ха ялалехьа комсомольски балха тІа оттавир.

1962 шера Ставропольски территориально - производственни колхозно-совхозни управлене парторгалла хержар, хІаьта цу шера а декабрь бетта КПСС крайкома партийни органий отдела заведующелла чІоагІвар. 1966 шера сентябре парте Ставропольски горкома хьалхарча секретаралла хорж. 1968 шера августе денз болх бу КПСС Ставропольски крайкома шоллагІа секретарь волаш, хІаьта 1970 шера апреле КПСС Ставропольски крайкома хьалхарча секретаралла хорж.

1978 шера КПСС ЦК секретаралла хержав. 1979 шера КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат ва. 1980 шера октябре КПСС ЦК Политбюро членалла ваьккхав, 1985 шера марте КПСС ЦК Генеральни секретаралла хорж.

1988 шера октябре денз СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель, 1989 шера мае денз СССР Лакхехьарча Совета Председатель, 1990 шера марте Советски Социалистически Республикай Союза Президенталла хержав.

1990 шера 10 июле КПСС XXVIII съезде юха а КПСС ЦК Генеральни секретаралла хержав.

Дукха паччахьалкхен совгІаташ денна ва.

КПСС ЦК Политбюро член БУРОКЯВИЧЮС Миколас Мартинович

Ваьв 1927 шера Литовски ССР г. Алитусе, литовец ва, 1946 шера денз КПСС член ва. Вильнюсски паччахьалкхен педагогически институт, КПСС ЦК-ара общественни Іилмай Академи чакхъяькхай. Исторически Іилмай доктор, профессор ва. Къахьега волавеннав 1942 шера Удмуртски АССР-ча заводе болхло а волаш. 1944 шера денз комсомольскии партийни балха тІа хул: комсомола Вилкавишкски укома секретарь, парте укома отдела заведующе заместитель, Литва ССР Компарте ЦК сектора заведующи, парте Вильнюсски горкома отдела заведующи хиннав. 1963 шера денз Литва Компарте ЦК-арча парте исторе Института воккхагІвола Іилма сотрудник, Инженерно-гІишлош еча института кафедра заведующи, педагогически института профессор хиннав.

1989 шера секретарь, хІаьта 1990 шера денз Литва Компарте хинна йолча ЦК (КПСС платформа тІарча) хьалхара секретарь ва, 1990 шера апреле Литва Компарте ЦК хьалхарча секретаралла хержав.

Парте XXVIII съезде КПСС ЦК членалла хорж. Паччахьалкхен совгІаташ денна ва.

КПСС ЦК Политбюро член ГУМБАРИДЗЕ Гиви Григорьевич

Ваьв 1945 шера городе Тбилисе, гурже ва. 1972 шера денз КПСС член ва. Тбилисски паччахьалкхен университет чакхъяькхай. Къахьега волавеннав 1966 шера Грузинский ССР Министрий Советерча архивни управленеи ЗІамагІвола Іилма сотрудник а волаш. Советски Эскаре гІулакх деш хиннав, цул тІехьагІа болх баьб Грузински ССР Лакхехьарча Совета Президиума аппарате. 1977 шера денз партийни балха тІа ва. Компарте ЦК инструктор, сектора заведующи, отдела заведующе заместитель, парте райкома хьалхара секретарь, Грузе Компарте ЦК отдела заведующи, парте Тбилисски горкома хьалхара секретарь хиннав. 1988 шера денз Грузински ССР Паччахьалкхен кхерамзлен Комитета председатель хиннав. 1989 шера денз Грузе Компарте ЦК хьалхара секретарь, республика Лакхехьарча Совета Президиума Председатель ва.

Парте XXVIII съезде КПСС ЦК членалла хержав, СССР халкъа депутат ва. Паччахьалкхен совгІаташ денна ва.

КПСС ЦК Политбюро член ГУРЕНКО Станислав Иванович

Ваьв 1936 шера Донецки область городе Йловайске, украинец ва. 1961 шера денз КПСС член ва. Киевски политехнически институт чакхъяькхай. Экономически Іилмай кандидат ва.

Къахьега волавеннав 1958 шера Украина ЛКСМ. 15 шу дизара цІерагІча Донецки машиностроительни заводе, цига цо болх бу завода инженер-технолог волаш волавенна директор а хулаш. 1976 шера денз парте Донецки обкома секретарь хиннав. 1980 — 1987 шерашка — Украински ССР Министрий Совета Председателя заместитель. 1987 шера денз Украина Компарте ЦК секретарь, шоллагІа секретарь волаш хул. 1990 шера июне Украина Компарте ЦК хьалхарча секретаралла хорж.

КПСС XXVIII съезде КПСС ЦК членалла хержав, СССР халкъа депутат ва. Паччахьалкхен совгІаташ денна ва.

(ДІахододар. 2-ча оагІо тІа).

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА ПОЛИТБЮРО

КПСС ЦК Политбюро член
ДЗАСОХОВ Александр Сергеевич

Ваьв 1934 шера Къулбаседа ХIирий АССР г. Орджоникидзе, хIире ва. 1957 шера денз КПСС член ва. Къулбаседа-Кавказа горно-металлургически институт, КПСС ЦК-ара общественни Iилмай Академе заочни аспирантура чакхъяькхай. Исторически Iилмай кандидат ва. 1957 шера денз ВЛКСМ Орджоникидзевски горкома хьалхара секретарь. ВЛКСМ ЦК отделан организатор волаш болх баьб. 1961 шера денз СССР кагирхой организацей Комитета бехкотохаме секретарь хиннав, цул тIехьагIа кулгалдеш хиннав Куба Республикерча къонача советски специалистий группана. 1965 шера денз СССР кагирхой организацей Комитета бехкотохаме секретарь, председателла заместитель хиннав. 1967 шера денз Азен Африкан мехкащларча бартцхьоагIон Советски комитета бехкотохаме секретарь, председателла заместитель, хьалхара заместитель волаш хиннав. 1986 шера денз Сирийски Iарбий Республике СССР Чрезвычайни Полномочни посол волаш болх бу. 1988 шера КПСС Къулбаседа ХIирий обкома хьалхарча секретаралла хержа хиннав. 1990 шера феврале денз — СССР Лакхехьарча Совета дунен халкъашта юкъерча гIулакхий Комитета председатель.

Парте XXVIII съезде КПСС ЦК членалла хержав, ЦК июльски (1990 ш.) Пленуме КПСС ЦК секретаралла хержав. СССР халкъа депутат ва. Паччахьалкхен совгIаташ денна ва.

КПСС ЦК Генеральни секретара заместитель
ИВАШКО Владимир Антонович

Ваьв 1932 шера городе Полтаве, украинец ва. 1960 шера денз КПСС член ва. Экономически Iилмай кандидат, доцент. Харьковски горни институт чакхъяькхай.

Къахьега волавеннав 1957 шера денз, города Харькова лакхерча дешара заведенешка преподавательски, балха тIа хиннав, института партхома секретаралла хержа хиннав. 1973 шера денз партте Харьковски обкома отдела заведующи(, секретарь волаш хиннав, 1986 шера денз — Украина Компарте ЦК секретарь. 1987 шера денз— парте Днепропетровски обкома хьалхара секретарь. 1988 шера денз — Украина Компарте ЦК шоллагIа секретарь. 1989 шера сентябре Украина Компарте ЦК хьалхарча секретаралла хержав. 1990 шера июне денз — Украински ССР Лакхехьарча Совета Председатель.

1986 — 1989 шерашка— КПСС ЦК членалла кандидат. 1989 шера апреле денз КПСС ЦК член. 1989 шера декабре денз КПСС ЦК Политбюро член.

1990 шера 11 июле КПСС XXVIII съезда альтернативни кIийлен тIа КПСС Генеральни секретара заместителалла хержав.

СССР халкъа депутат, СССР Лакхехьарча Совета член, паччахьалкхен совгIаташ денна ва.

КПСС ЦК Политбюро член
КАРИМОВ Ислам Абдуганиевич

Ваьв 1938 шера городе Самарканде, узбек ва. 1964 шера денз КПСС член ва. СпециальностагIа инженер-механик, экономист, экономически Iилмай кандидат ва. Юкъерча Азе политически институти халкъа боахама Ташкентски институти чакхъяькхай.

Къахьега волавеннав 1960 шера «Ташсельмаш» яхача завода мастера гIонча волаш. Чкаловски цIерагIча Ташкентски авиационни производственни объединене конструктор, ведущи инженер хиннав. 1966 шера денз болх баьб Узбекски ССР Госплане керттера специалист, отдела начальник, республика Госплана председателла заместитель волаш. 1983 шера денз — финансай министр, хIаьта цул тIехьагIа Узбекски ССР Министрий Совета председателла заместитель. 1986 шера денз — парте Кашкадарьински обкома хьалхара секретарь. 1989 шера Узбекистана Компарте ЦК хьалхарча секретаралла хержав. Узбекски ССР президент ва.

Парте XXVIII съезде КПСС ЦК членалла хержав. СССР халкъа депутат ва. Паччахьалкхен совгIаташ денна ва.

КПСС ЦК Политбюро член
ЛУЧИНСКИЙ Петр Кириллович

Ваьв 1940 шера Молдавски ССР Флорештски района Стари Радуляны яхача городе, молдаванин ва. 1964 шера денз КПСС член ва. Философски Iилмай кандидат. Кишиневски паччахьалкхен университети КПСС ЦК-ара заочни Лакхера партийни школен чакхъяькхай. Къахьега волавеннав 1960 шера. Комсомольски балха тIа хиннав, комсомола горкома хьалхара секретарь, Молдаве ЛКСМ ЦК отдела заведующи, шоллагIа секретарь, хьалхара секретарь хиннав. 1971 шера денз Молдаве Компарте ЦК секретарь, 1976 шера денз парте Кишиневски горкома хьалхара секретарь хиннав. 1978 — 1986 шерашка КПСС ЦК пропаганда Отдела заведующе заместитель хиннав. 1986 — 1989 шерашка — Таджикистана Компарте ЦК шоллагIа секретарь. 1989 шера денз Молдаве Компарте ЦК хьалхара секретарь ва.

1989 шера денз КПСС ЦК член ва. СССР халкъа депутат ва. Паччахьалкхен совгIаташ денна ва.

КПСС ЦК Политбюро член
МАСАЛИЕВ Абсамат Масалиевич

Ваьв 1933 шера Ошски областа Фрунзенски района Алыш яхача юрта, киргиз ва. 1960 шера денз КПСС член ва. СпециальностагIа инженер-механик, экономист, экономически Iилмай кандидат ва. Московски горни институт, Алма-Атински лакхера партийни школа чакхъяькхай. Горни инженер ва. Къахьега волавеннав 1956 шера, «Киргизуголь» шахте а тресте а инженера балхаш даьд.

1961 шера денз партийни советскин балха тIа ва. Парте горкома хьалхара секретарь, Фрунзенски горисполкома председатель, Киргизе Компарте ЦК отдела заведующи, секретарь хиннав. 1979 — 1985 шерашка парте Иссык-Кульски обкома хьалхара секретарь хиннав. Цул тIехьагIа болх баьб КПСС ЦК инспектор волаш. 1985 шера ноябре денз Киргизе Компарте хьалхара секретарь, Киргизски ССР Лакхехьарча Совета Председатель ва.

1986 шера денз КПСС ЦК член ва. СССР халкъа депутат ва. Паччахьалкхен совгIаташ денна ва.

КПСС ЦК Политбюро член
МАХКАМОВ Кахар

Ваьв 1932 шера Таджикски ССР городе Ленинабаде, таджик ва. 1957 шера денз КПСС член ва. Ленинградски горни институт чакхъяькхай.

Къахьега волавеннав 1953 шера шахта вентиляце начальник а волаш. Шахта участка начальник, шахта керттера инженер, рудоуправлене управляюши волаш болх баьб. 1961 шера денз Ленинабадски горисполкома председатель, цул тIехьагIа — Таджикски ССР Госплана председатель. 1965 шера денз цхьан хенна Таджикскин ССР Министрий Совета председателла заместитель хиннав. 1982 шера Таджикски ССР Министрий Совета председателолла хьожаву. 1985 шера денз — Таджикистана Компарте ЦК хьалхара секретарь, Таджикски ССР Лакхехьарча Совета Председатель ва.

1986 шера денз КПСС ЦК член ва. СССР халкъа депутат ва. Паччахьалкхен совгIаташ денна ва.

КПСС ЦК Политбюро член
МОВСИСЯН Владимир Мигранович

Ваьв 1933 шера Армянски ССР Спитакски района Шеваван яхача юрта, армянин ва. 1961 шера денз КПСС член ва. Юртбоахама Iилмай кандидат. Ереванскин зооветеринарни институти КПСС ЦК-ара Лакхера партийни школен чакхъяькхай.

Къахьета волавеннав 1952 шера юртарча клуба заведующи а волаш. Институт чакхъяькхачул тIехьагIа ший специальностагIа болх баьб Армене юртбоахама организацешка. 1969 — 1975 шерашка парте райкома секретарь, Компарте ЦК отдела заведующи хиннав. Парте райкома хьалхара секретарь, Компарте ЦК Юртбоахама отдела заведующи хиннав. 1978 шера денз Армянски ССР Министрий Совета председателла заместитель, хIаьта 1984 шера денз Армянски ССР Министрий Совета председателла хьалхара заместитель — республика Паччахьалкхен агропромышленни комитета председатель хиннав. 1990 шера апреле Армене Компарте ЦК хьалхарча секретаралла хержав.

Парте XXVIII съезде КПСС ЦК членалла хержав. Паччахьалкхен совгIаташ денна ва.

КПСС ЦК Политбюро член
МУТАЛИБОВ Аяз Ниязи оглы

Ваьв 1938 шера городе Баку, азербайджанец ва. 1963 шера денз КПСС член ва. М. Азизбекова цIерагIара мехкдаьттан химеи Азербайджански институт чакхъяькхай. Къахьега волавеннав 1958 шера гидротехникан мелиораце Iилматохкама института техник-конструктор а волаш. Цул тIехьагIа болх баьб Бакински производственни объединене холодильникаши бытовой машинаши арахецача мастергара волавенна генерални директорга кхаччалца. 1977 шера денз — парте г. Бакурча райкома шоллагIа секретарь, 1979 шера денз — Азербайджански ССР моттигерча промышленноста министр, 1982 шера денз — Азербайджански ССР Министрий Совета председателла заместитель, республика Госплана председатель 1989 шера Азербайджански ССР Министрий Совета председатель. 1990 шера Азербайджана Компарте ЦК хьалхарча секретаралла хержан. Азербайджански ССР президент ва.

Парте XXVIII съезде КПСС ЦК членалла хержав. СССР халкъа депутат ва. Паччахьалкхен совгIаташ денна ва.

КПСС ЦК Политбюро член
НАЗАРБАЕВ Нурсултан Абишевич

Ваьв 1940 шера Алма-Атински область Каскеленски района Чемолган яхача юрта, казах ва. 1962 шера денз КПСС член ва. Карагандински металлургически комбинате заводдтуз, КПСС ЦК-ара заочни Лакхера партийни школа чакхъяькхай. Инженер-металлург. Къахьега волавеннав 1960 шера доменни цеха горновой а волаш, металлургически комбината парткома секретаралла хержа хиннав.

1977 шера денз парте Карагандински обкома секретарь, шоллагIа секретарь, 1979 шера денз Казахстана Компарте ЦК секретарь. 1984—1989 шерашка Казахски ССР Министрий Совета председатель. 1989 шера денз Казахстана Компарте ЦК хьалхара секретарь, Казахски ССР президент. 1982 шера денз 1986 шерга кхаччалца КПСС центральни Ревизионни Комиссе член, хIаьта 1986 шера денз КПСС ЦК член.

СССР халкъа депутат, Паччахьалкхен совгIаташ денна ва.

КПСС ЦК Политбюро член
НИЯЗОВ Сапармурад Атаевич

Ваьв 1940 шера городе Ашхабаде, туркмен ва. 1962 шера денз КПСС член ва, Ленинградски политехнически институти КПСС ЦК-ара заочни Лакхера партийни школен чакхъяькхай.

Къахьега волавеннав 1959 шера геологоразведочни балхий болхлой профсоюза Туркменски территориальни комитета инструктор а волаш. 1967 шера денз — Безменински ГРЭС цеха мастер, воккхагIвола мастер. 1970 шера денз партийни советски балха тIа ва. Туркменистана Компарте ЦК промышленно-транспортни отдела заведующи, парте Ашхабадски горкома хьалхара секретарь хиннав, болх баьб КПСС ЦК аппарате, цул тIехьагIа Туркменски ССР Министрий Совета председатель хиннав. 1985 шера денз Туркменистана Компарте ЦК хьалхара секретарь. Туркменски ССР Лакхехьарча Совета председатель ва.

1986 шера денз КПСС ЦК член ва. СССР халкъа депутат ва. Паччахьалкхен совгIаташ денна ва.

КПСС ЦК Политбюро член
ПОЛОЗКОВ Иван Кузьмич

Ваьв 1935 шера Курски областа Солнцевски района Леш-Плота яхача юрта, эрсе ва. 1958 шера денз КПСС член ва. Ерригсоюзни заочни финансово-экономически институт, КПСС ЦК-ара заочни Лакхера партийни школа, общественни Iилмай Академи чакхъяькхай. Экономист ва. 1954—1957 шерашка Советски Эскаре гIулакх деш хиннав, 1957 шера ден — Курски областера колхозхо. 1958 шера 1енз комсомольски, советски, партийни болха тIа ва. Курски областе ВЛКСМ райкома шоллагIа, хьалхара секретарь, парте райкома шоллагIа секретарь, райисполкома председатель, райкома хьалхара секретарь хиннав, массехк шера болх баьб КПСС ЦК аппарате. 1983 шера КПСС Краснодарски крайкома секретарь. 1985 шера денз — хьалхара секретарь, 1990 шера денз — халкъа депутатий Краснодарски краевой Совета председатель. 1990 шера июне денз РСФСР Компарте хьалхара секретарь.

1986 шера денз КПСС ЦК член, РСФСР халкъа депутат. Паччахьалкхен совгIаташ денна ва.

КПСС ЦК Политбюро член
ПРОКОФЬЕВ Юрий Анатольевич

Ваьв 1939 шера Каракалпакски АССР городе Муйнаке, эрсе ва. 1960 шера денз КПСС член ва. Московски автомеханически институти КПСС ЦК-ара заочни Лакхера партийни школа, общественни Iилмай Академи чакхъяькхай. Экономически Iилмай кандидат.

Къахьега волавеннав 1957 шера г. Москве школе пионервожати а волаш. 1959 шера денз комсомольскин партийнин балха тIа ва, г. Москверча ВЛКСМ Первомайски райкома хьалхара секретарь. КПСС Московски горкома инструктор, отдела заведующе заместитель. КПСС г. Москван Куйбышевски райкома секретарь, хьалхара секретарь хиннав. 1985 шера денз — парте Московски горкома, отдела заведующи. 1986 шера денз — Мосгорисполкома секретарь, 1988 шера парте Московски горкома секретаралла хержа хиннав. 1989 шера денз — КПСС Московски горкома хьалхара секретарь.

Парте XXVIII съезде КПСС ЦК членалла хержав. Паччахьалкхен совгIаташ денна ва.

КПСС ЦК Политбюро член
РУБИКС Алфредс Петрович

Ваьв 1935 шера Латвийски ССР г. Даугавпилсе, латыш ва. 1958 шера денз КПСС член ва. Рижски политехнически институт чакхъяькхай. Къахьега волавеннав 1954 шера Рижски электромашиностроительни завода мастер а волаш.

1959 шера денз комсомольски, советски, партийни балха тIа ва. Латве ЛКСМ ЦК секретарь хиннав, цул тIехьагIа болх баьб Латве Компарте ЦК аппарате. 1976 шера денз — Латве Компарте г. Рига Ленинградски райкома хьалхара секретарь, 1982 шера денз — Латвийски ССР моттигерча промышленноста министр. 1984 шера денз — халкъа депутатий Рижски городской Совета исполкома председатель. 1990 шера апреле Латве Компарте ЦК хьалхарча секретарь а.

Парте XXVIII съезде КПСС ЦК членалла хержав. СССР халкъа депутат ва. Паччахьалкхен совгIаташ денна ва.

КПСС ЦК Политбюро член
СЕМЕНОВА Галина Владимировна

Яьй 1937 шера г. Смоленске, эрсе я, 1965 шера денз КПСС член я. Нв. Франко цIерагIара Львовски паччахьалкхен университети КПСС ЦК-ара общественни Iилмай Академин чакхъяькхай. Философски Iилмай кандидат. 1959 шера денз одесски областной кагирхой газета литературни сотрудник, отдела заведующи, цул тIехьагIа — Украина ЛКСМ ЦК «Комсомольская искра» яхача газета отдела заведующи йолаш хиннай. 1965 шера денз редакце литературни сотрудник, отдела заведующи, бехкотохаме секретарь йолаш хиннай, хIаьта 1974 шера денз — ВЛКСМ ЦК «Комсомольская жизнь» яхача журнала керттера редактор я. 1981 шера денз «Крестьянка» яхача журнала керттера редактор.

Парте XXVIII съезде КПСС ЦК членалла хержай. ЦК июльски (1990 ш.) Пленуме — КПСС ЦК секретаралла. КПСС халкъа депутат я. Паччахьалкхен совгIаташ денна я.

КПСС ЦК Политбюро член
СИЛЛАРИ Энн-Арно Аугустович

Ваьв 1944 шера г. Таллине, эстонец ва. 1972 шера денз КПСС член ва. Каунасски политехнически институт чакхъяькхай. Къахьега волавеннав 1967 шера Эстонски ССР «Кейла» яхача фабрике мастера гIонча а волаш, цул тIехьагIа болх баьб цу предприяте воккхагIвола мастер, производства начальник, керттерча инженера заместитель волаш. 1974 шера денз — парте г. Таллина Ленински райкома отдела заведующи, Эстоне Компарте ЦК инструктор, сектора заведующи, отдела заведующе заместитель. 1981 шера денз болх бу КПСС ЦК аппарате, 1984 шера денз — Эстоне Компарте Тартуски горкома хьалхара секретарь. 1986 шера Эстоне Компарте Таллински горкома хьалхара секретарь, 1989 шера Эстоне Компарте ЦК хьалхара секретарь. 1990 шера Эстоне Компарте ЦК хьалхара секретарь.

Парте XXVIII съезде КПСС ЦК членалла хержав.

КПСС ЦК Политбюро член
СОКОЛОВ Ефрем Евсеевич

Ваьв 1928 шера Белорусски ССР Могилевски областа Ревячино яхача юрта, белорус ва. 1955 шера денз КПСС член ва. Белорусски юртбоахама академи, КПСС ЦК-ара Лакхера партийни школа чакхъяькхкхай. Къахьега волавеннав болхло а волаш, цул тIехьагIа Советски Эскаре гIулакх деш хиннав. 1956 шера денз болх баьб МТС керттера агроном, директор волаш. 1958 шера денз Казахстанен Белорусен партийни а профсоюзни а балха тIа хиннав. Парте райкома шоллагIа, хьалхара секретарь, юрта боахамен заготовкайн болхлой а гIулакхерча наьха а профсоюза Брестски обкома председатель хиннав. 1969 шера денз — Белоруссе Компарте ЦК отдела заведующе заместитель, заведующи. 1977 шера денз — парте Брестски обкома хьалхара секретарь, 1987 шера денз Белоруссе Компарте ЦК хьалхара секретарь.

1981 шера денз КПСС членалла кандидат, хIаьта 1986 шера денз — член. СССР халкъа депутат. Социалистнечески Къахьегама Турпал ва. паччахьалкхен совгIаташ денна ва.

КПСС ЦК Политбюро член
СТРОЕВ Егор Семенович

Ваьв 1937 шера Орловски областа Хотынецки района Дудкино яхача юрта, эрсе ва. 1958 шера денз КПСС член ва. И. В. Мичурина цIерагIара сомийн бахьадаарийн институт а КПСС ЦК-ара Лакхера партийни школа а чакхъяькхкхай. Iилмахо-агроном ва.

Къахьега волавеннав 1955 шера Орловски областа Хотынецки района «Прогресс» яхача колхозе. 1963 шера денз производственни колхозно-совхозни управлене партхома секретара заместитель, отдела заведующи, парте райкома секретарь хиннав, 1970 шера денз — Покровски райисполкома председатель, парте райкома хьалхара секретарь хиннав. 1973 шера денз КПСС Орловски обкома секретарь, 1984—1985 шерашка болх баьб КПСС ЦК инспектор волаш. 1985 шера денз КПСС Орловски обкома хьалхара секретарь , 1989 шера денз — КПСС ЦК секретарь.

1986 шера денз КПСС ЦК член. СССР халкъа депутат ва. Паччахьалкхен совгIаташ денна ва.

КПСС ЦК Политбюро член
ФРОЛОВ Иван Тимофеевич

Ваьв 1929 шера Липецки областа Добровски района Доброе яхача юрта, эрсе ва. 1960 шера денз КПСС член. Филосовски Iилмай доктор, профессор, СССР Iилмай Академе академик, М. В. Ломоносова цIерагIара Московски паччахьалкхен университет чакхъяькхкхай.

Къахьега волавеннав Сийлахь-боккхача Даймехка тIема шерашка. 1952 шера денз издательства эIамагIвола редактор хиннав. 1956 шера денз «Вопросы философии» яхача журнала керттера редактор. хIаьта 1977 шера денз «Проблемы мира и социализма» яхача журнала бехкотохаме секретарь, редколлеге член хиннав. 1979 шера денз СССР АН институташка Iилма болх баьб. 1986 шера денз «Коммунист» яхача журнала керттера редактор. 1987 шера денз КПСС ЦК Генеральни секретара помощник волаш хиннав. 1989 шера денз — «Правда» газета керттера редактор. 1989 — 1990 шерашка КПСС ЦК секретарь.

1986 шера денз КПСС ЦК член ва, СССР халкъа депутат ва. Паччахьалкхен совгIаташ денна ва.

КПСС ЦК Политбюро член
ШЕНИН Олег Семенович

Ваьв 1937 шера Волгоградски областе, Владимирски пристане, эрсе ва. 1962 шера денз КПСС член ва. Красноярски горни техникум, Томски инженерно-гIишлош ю институт, КПСС ЦК-ара общественни Iилмай Академи чакхъяькхкхай.

1955 шера болх бе веваннав Красноярски краегIишлош еча, цига болх баьб гIишлош еча треста дасятникагара волавенна цун управляющега кхоаччалца, 1974 шера денз партийни балха тIа ва: КПСС Ачински горкома хьалхара секретарь, Хакасски обкома шоллагIа секретарь, Красноярски крайкома секретарь, Хакасски обкома хьалхара секретарь волаш хиннав, 1987 шера денз КПСС Красноярски крайкома хьалхара секретарь, 1990 шера денз — халкъа депутатий Красноярски краевой Совета председатель.

Парте XXVIII съезде КПСС ЦК членалла хержав, ЦК июльски (1990 ш.) Пленуме КПСС ЦК секретаралла хержав. СССР халкъа депутат ва. Паччахьалкхен совгIаташ денна ва.

КПСС ЦК Политбюро член
ЯНАЕВ Геннадий Иванович

Ваьв 1937 шера Горьковски областа Перевозовски района Перевоз яхача юрта, эрсе ва. 1962 шера денз КПСС член ва. Горьковски юртбоахама институти Ерригсоюзни юридически заочни институти чакхъяькхкхай. Исторически Iилмай кандидат ва.

Къахьега волавеннав 1959 шера Горьковски областа РТС механизированни отряда начальник а волаш. 1963 шера денз комсомольски балха тIа ва: ВЛКСМ Горьковски юрта обкома шоллагIа секретарь, комсомола Горьковски обкома шоллагIа, хьалхара секретарь волаш болх баьб. 1968 шера денз— СССР кагирхой организацей Комитета председатель, цул тIехьагIа доазол дехьарча механщларча доттагIален культурни бувзамен советски обществай Союза президиума председателла заместитель. 1986 шера денз профсоюзни балха тIа ва, ВЦСПС секретарь, председателла заместитель, 1990 шера денз — ВЦСПС председатель.

Парте XXVIII съезде КПСС ЦК членалла хержав, ЦК июльски (1990 ш.) Пленуме — КПСС ЦК секретаралла. СССР халкъа депутат ва. Паччахьалкхен совгIаташ денна ва.

ВАЙ МЕХКАХОЙ ЦIЕЙ ДЕЗДЕШ БА

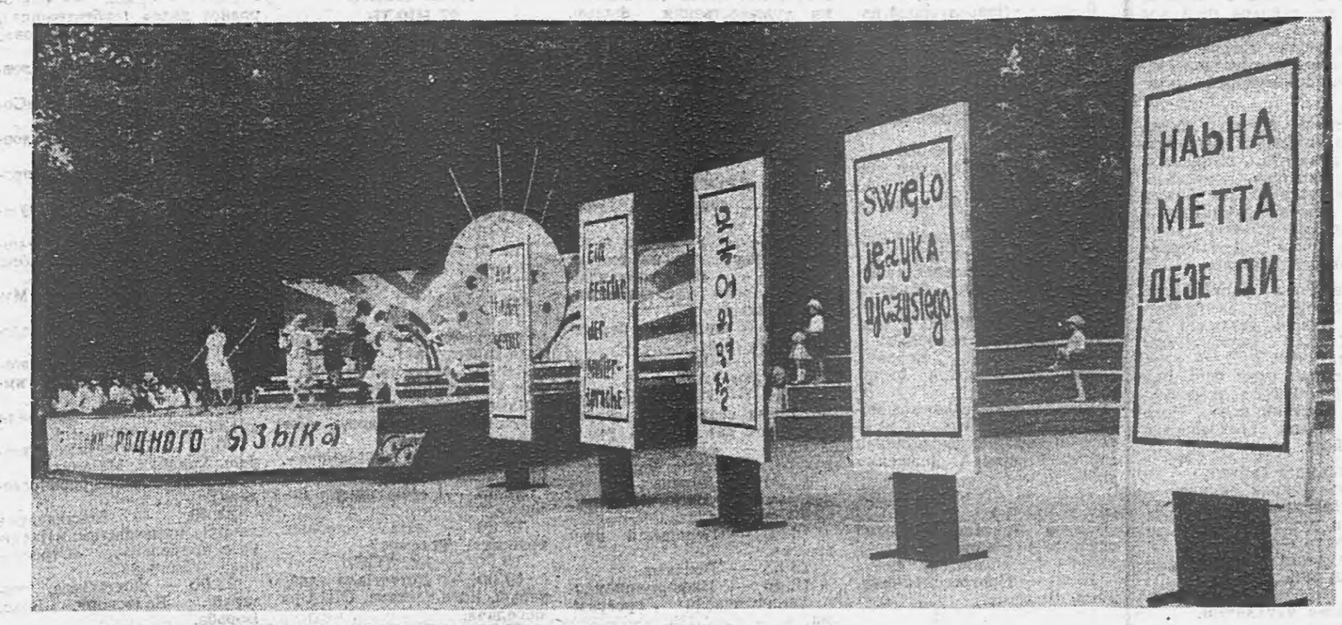

•Фоторепортаж

ХАЛКЪАДАР ДИЦДЕННАДАЦ

Вай мехка дукхача миIнгашкара бахачара бохабаь дIаахийга тайп-тайпарча къамех бола нах нийсбеннаб Казахски ССР-е.

ХIаьта ух тIехьарча шин шера Казахски ССР Целиноградски областе хьахинний къаман - культурни центраш. Царца я тIалгIайн нохчийн яр а. «Вайнах» аьнна цIи тиллай дох.

Целинниний, кагирхойн культура цIеношка хозаш да хIанз тайп - тайпара долча къамий иллеш, ашараш.

Родина культурни вахаре доккха дакъа лоац цига бахача тIалгIаша. Дукха ха йоацца Ишим яхача хинна дехьарча парке чакхдаьлар «Наьна мотт» яха цIей. Городе а культуран салаIаран парке дIаводача новкъа а хьалдийтта дукхача къамий меттала лозунгаш доахкар берригаш а цIейга хьехаш.

Из Iалаьмате доккха цIей дар. Цига тIаухар шоай гIулакха болхаш бола нах а тIехьа. 5—6 эзар саг гулвенавар цига.

Духхьал иллеш халхараш хинна Iацар цига. Картинай, суртий выставкаш, хьогойташ тайп-тайпарча къамий дувхараш, цIагIа лелаю хIамаш, кхача бар цига.

ЦIей долча дийнахьа чакхъяьхар халхарчIа илейн конкурсаш, кхыметтел кIалтохаргах латаш, шоай денал, кадайл гойташ бараш а бар цига.

Къаьстта хоза хеташ баьхкабар цу цIейга кагирхой. Халкъ шиний культура дегIайоалаечара даькхха, духхьал ца дала гIерташ лийнача шерашка хьахинни бераш дар цигара дунхагIдараш. Царна цIаьххьа гуш дола хIама санна хетар из цIей.

Уж культурно - къаман центраш вIашагIойохкаш а из берриге болх вIашtIехьбоакхаш а аьрдагIъяьлар парте Целиноградски горком а.

Цу тайпара хоза, гIоза цIейш дIахо а чакхдаха, халкъа эздий гIулакхаш тIакхувча ноахала дIадовзийта, дIаIомадайта дага ба культурно - къаман центра доакъашхой а ду моттиге баха НохчIалгIайчех берриге виканала.

Шеко яц цу тайпарча гIулакхо къонача ноахала эхь, эздел, дика оамалаш Iомаергхиларах, хIаьта нравственни хьал дикагIча боарам тIа доакхаш тоадергхиларах.

ХIаьта из къона центр шиний болх кIаьд па луш кхы а бIаьхийгIа беш дIабахьа дага я. Цунна гIо дераш а бац кIезига.

Ю. КАЗАКОВ,
СУРТАШ ТIА: Лакхехьа — Целиноградера дахача къамий меттала дола лозунгаш. ЦIей дIадолалуш да; аьрде хьа — шиний партнераца халхара бIал боаккхаш я Оздоева Н.; лохехьа — «Вайнах» яхача культурно - къаман общества секретарь Чемурзиева Фердовс совгIаташ дIалуш я цIей долаш белгалбаьннаршта.

Автора сурташ.

СТАЛИНСКИ ЖОЖАГIАТЕ

(Иштта цIи йолаш 1989 шера 7-ча декабре «Сердало» газета тIа арадаьккхача сталински хана лаьца ваьллачун дневника тIара дIахо-додар).

«Этапе доагIаш яьккхача цу йIаьхача, шийлача, мецача а хьогала а хана эттачеи кIаьденначеи дегIа йоккха пергIато яр йIайхача барака чу кIал билла «мотт» а болаш, Iовижа салоIилга. Цу бийсана тхьайса иллар со лаьцача хана денз цIаккха а ца яьча тайпара йIаьха наб еш.

Iуйрийна тхо сомадоахаш, хьалха хиннача лагере санна, саг а вацар. Бакъда, цу лагере санна, Iуйрийна хIама дуача хана сома-м ваьлар со. Моцало эшадора долла хIама а: шелал, наб, гIайгIа, бала...

Iуйрийна марта дначул тIехьагIа тхога оалаш кхы хIама дацар. ХIаьта дуа хIама а хьалха тхо хиннача лагере санна доацаш дикагIа а адамий хила мадоагIара кийчдаь а дар, кер биззалца деце а.

Делкъийга лагере коа арадаьхар тхо лоа дIадаккха деза, аьнна. Тхо лоа дIадоаккхаш доахкаш тхона хьатIавера дика кетари унташи ювхаш, безача маьха лергаш дада куй а туллаш цхьа къонах. Юккъерча ханара а дегIара а саг вар из. Тхога моаршал а хаьтта, фу хьал да шуга, аьлар цо, ше лагера начальник ва а аьнна. Тхоцара цхьабараш када болабелар пунга этапе доагIаш боккха низ баьб тхона, меша а хьога а лоаттадарах хIанз а меттадахканза да тхо, яхаш. Даа хIама кIезигдукха а динагIа хулийтилга дехар цунгара.

Согара лоа доаккха бахьа дIа а ийца, цунца ше хьалийца лоа урагIа а дахийта, IочудоагIа лоа лаьцар цо кIал тIа баькхача бахьаца. Бахьа тIа дисача лаьна IотIа а хьежаш аьлар:

— Аз урагIдахийта лоа санна, дизза да шоана паччахьалкхено нормагIа хьахеца даа хIама, хIаьта шуга дIакхоачар аз бахьа тIа хьалъцар миссел мара дац. Шуга дIакхачалехьа беча новкъа иштта лечкъаду из. Из лечкъадераш дукха ба, царна юкъе шо шоаш, лийца нах а болаш. Из па лечкъадайта сайна могар ду аз, сайна караболча нахага из дайта а гIерт. ХIаьта а шуга шоана доагIар дIкхачийта магац сона.

Аз шуга кхаь дийнахьа салоIийтаргда хIанз санна цхьа массехк сахьата коара лоа дIадаккха ара а доахаш. ТIема ха майий ер, кхы духхарI паргIатагIа бахац лувцанца бола мукъа граждинаш а. Сатоха деза вай, аьнна дIавахар из тхона ший цIи а йьккха.

Из вар Челябинска цхьан лагера начальник Артамонов. Цун цIи дагаяГIац сона.

Хьалхатхоханначалагерга диллача цхьа докиха хIама дар цу лагере тхона гуш хиннар: тхона цIаккха бIарга а вайнавацар хьалха тхо хиннача лагера начальник, чуIеш йола а дувша а мотт1г, даар а из кийчдар а унказа адамий хила доагIачоа тара дар.

Артамонова даьча къамаьло, тхоах нах а лаьрхIа, цо тхоаш теркалдаро дукха хIама дагадохийтар сона, йохайир лагерийи набахтенийи начальникаш берригаш къиза, сагах дог ца лаза нах ба аьнна хеташ са хинна уйла. Дагайохийтар тхоаш хинна лагерь. ХьалхагIа из хьоадаь махиллара, цига йьккхача хана цIаккха а кийчдаьдацар адамашта мадоагIара даа хIама: баьцадааран цIендеш царех хьакъестача кабуца бьццарча лордех, морковка бьцах, бураках, чкъорма яханза йолча коартолий бурилгех тхона еш хинна «борщ» хетаргахьа бежано юаргьяцар. «Борща» порцех «котелока чу» юхебусар гIомара е лаьттан тIоа. Отходаш цIен а ца еш хьайора из. «Борщала» наггахьа нийслора дулха отходаш, цкъаза чеш а доахкаш дола бежана керта е когий нихь.

Баьцадаарий отходех даь дар «цинготни» оалаш дола порци а. Нах чIоагIа гIелбенна а кIалбиса а бар. Дукканеша тух а дуаш хиI мслара. Цунца хьалбизар духьа. Из бахьан дари е моцала дари а хац дукха бестар нах, бовра. Уж дIакхухьаш лаьрхIа овттабаь нах бар, царна юкъе мукъа лела бита лийцараш а болаш.

Саг валарах къахеташ цхьаккха ваI аьнна хеталора. ДагадоагIа сона цкъа бийсана вагона тIара кирпишкаш Iойоассае тхоаш дахийтар. Геттара шийла яр. Кулгах йоахкоргех чакхйоалача шелало гIорадора кулгаш. Ийнзача цIерга оттарах дегI дIоахлацар.

Цхьа ха яьннача гIолла тхона юкъера цхьа саг вежар. ТIаккха оаха дийхар конвойгара тхо лагере юхачудига, аьнна. Вежачох къахеташ дацар из, шелалах а балхах а кIалхардовлар духьа дар. Цул тIехьагIа кхы цхьаьхха а вежар. ЦIаьнхса а дийхар оаха тхоаш лагере чудигар. Цох а хIама хиланзар.

Тхоашта йиллача ханналца цига цIерга дIоахдала а гIийрта, лагере чудигар тхо. ХIаьта Iовежа хинна уж шиъ цига аллийсар. Дийна-м биса хургбацар уж.

Тхоашта юкъера саг валар цу бус эггара кхаа кIаргадайна дацар тхо. ХIаьта из сурт-м тхона хIара дийнахьа хIана дац аьнна гуш дар.

ХIаьта цкъаза венначох хьогача оттар хьо хьайна тIалатта Iазап дагадехача.

Наха юкъера къахетам дIабабьннабар. ДагадоагIа сона тха барака чу цкъа венна саг ва аьнна, из дIавахьа нах баьхка. Носилка тIа вуллача хана низткъа йист хинна: «Дийна мавий со» аьлар цо.

ТIаккха носилка дIаяхьа езарех цаI юхагIертар, дийна саг денъашца дIатеха дIа миштта хьоргва вай аьлча санна. Царна юкъерча цхьанне аьлар ер вай укх барака чура арадовла кхелехьа леча кхаьча ва, укхаза юхаухаш леларгда вай? Хьалаца носилка. Иштта дIавихьар из.

Цох тIехьагIа фу хилар хац сона, тхона кхы барга-м вовнзар из.

Дукха нах болаш лагерь яр из. Цхьа йоккха комбинат юллача балхаш деш дар тхо: лаьтта ахка дезача, кирпишкаш е кхыйола материалаш Iойоссае езача, пенаш, дотта дезача уж дIатIакхуьхаш, цу тайпара кхыдараш деш хала балхаш дора оаха. ХIаьта буа кхача аз ланхе хьа хьоахадаь махиллара гет тара эсала бар. Цу тIа гIолла дуккхабараш низах бехе болх булургбоацача бовлар. Цу тайпара кIалбиса нах дукха бар лагере. Могаш бараша царех оалар «Дубарь». Из дар венна дIавалара дIатIа кхаьчар яхилга.

Иштта кIалбисача наха балха ухарашта миссел маьих лацар. Цудухьа, кхы а йоккхагIа моцал тIаоттар царна. Столовена гонахьа, лелаш хулар уж, цу чура хьвара кхайса кхачан отходаш лехьаеш.

Столовена юхе цхьа боккха кIоаг боаллар отходаш бIеха хийи чумехнадеш. Цунна гонахьа хьувзар уж. Цхьан, дийнахьа дукха нах гулбелар цу кIоага гонахьа. КIоаг чу латаш вар ши саг. Царех цаI лагере массанена а вовзаш вар. Арчебасов яр пун тайпан цIи. Из хьайбан ден тIа ваьнна саг вар. Цо цхьа ведар йинза тайптайпара отходаш: аракхайса бьцадааран, нихь, тIехкаш, чкъаьрий кортош... юъ яхаш дувцар. Из тенначa дегIара саг вар, гIийла юхъ а йолаш, цхьа ийрча текха йоккха кит а йолаш. Цу сибата тIа оттаваьвар из лагеречча хьало. ХIаьта цунца латаш хиннар вар, из сан на лакхача дегIара а волаш. гIийла дегIи йийста бати а йолаш.

Гулбеннараша, бела а белаш, йоахар: «Арчебасов, камалелахь». Дикка ха яьккхар цар цу кIоаг чу вIаши кхувсалуш. Ши-ше отходаш дуқхагIа лохьае гIерташ, уж къийса вIашагIлетаб, уж, яхаш дувцар гонахьа латтараша.

Моцало долла хIама дишдолийтача кхоачабаь нах бар уж. ФуннагIа яле а яа мегаргйола хIама лехар цар. Бакъда, цар из «чарахьал» дукха гаьна далацар. Уж кIалбусар иштта гобоахаш лелар бахьан долаш. Цунца цар шоай тIеххьара низ кхоачабора. Юххера а легар уж. ТIаккха нагахьа саг гIаттацар царех.

Цкъаза цIаьхха велле дIавоалар царех саг, хьога хьлувш ваггIаше а.

Лакхехьа аз хьоадаьр мара кхы нах вIашагIа па латаш лагере сатийна яр ала валлац со. Лийца боахна нах вIашагIа па латаш-м нагахьа ди дIадолацар. Нагахьа санна саг вийна е маьже яьккха моттиг па хилча, вIашагIлатар вIалла теркал а дицар лагера хьакимаша.

Цкъа нах а боабеш доккха дов хилар лагере. Дов хиннача шоллагIча дийнахьа пиевар тхоай мел йолча хIамашца лагерера болх бечá зоне дигар тхо. Из яр тха лагерах а йоаллаш. ХIаьта наггахьачунгара дIанийккхача лагераш массаза а лийца боахкача нахага болх байтаргболча моттиге хулар. Иштта яр тха лагерь а.

Мух а хьекхаш гуйранара шийла ди дар из, юкъ-юкъе дарзагIа догIа а делхаш. ХIаравар верзан а воаккхаш чухьажа болабелар. Iуйрийна дIадоладенна дийнахьа сарралца лаьттар из Iазап. Дукхача наха тIехьара ди хилар цох, хIана аьлча иштта а са хадача кхаьча дукха бар.

Юххера а баракашка чудаьхкача дIоахдала йиш хургйолаш йIайха яцар. Йоккхача барака чу саг йистхулаш хазацар. Нагахьа санна дош оалаш хезача, бувцар эггара бIехагIбола мотт бар.

Цу дерригане а уйла еш, сона хетар топаш теха боа а па беш, иштта Iазап а озийташ боабеггба аьлча санна наха низ бе йилла лагерь хиннай-кх тхо хиннар, аьнна. Ерриге лагераш цхьатарра хиннаяц моттар. Бакъда, иштта сона чуесса хинна уйла тIехьагIа бакъхиланзар. Из яханзар цу Артамонова кулгалдеш хиннача лагере оаха даькхача массехк дийнахьа мара.

Массехканза лийца, нах бовхаш, боабеш хилараш къаьстта кхераме лерхIаш болча тутмукхех а теха, со, спецпереселенец халарах тарра, уж санна кхераме саг а лерхIаш, цигара штрафной я оалача лагере дIаваханитар.

ХIаьта сона хийтар лагераш ерригаш а хIама па эшаш цхьатарра хила мег. дукхха а дуккхагIдар лагера хьакимах, из нахах дог лазаш е нахаца къиза хиларах тий ша да, аьнна. Из иштта цIар сона гучадаьлар тхо дIадахийтача кердача лагере. Из вIалла а дикагIа яцар тхо хьалха хинначул. ХIаьта цхьадолча даькъе цул вогIа а яр».

(ДIаходоаш хургла).
Ю. ЧАХКИЕВ.

КЪАМАШТА ЮКЪЕРА ВЕЖАРАЬЛ— НИЙСХОН НАЬКЪА ТIА

Сага кхел, цо оза хало хьайна хара дезе — дикка цун юхь зе мара езац. Цу тIа да дерригача цун вахара сурт, Ханал хьалха хьажаюкъе дийша шувнаш, хобаденна, озаденна цIока, кIаьдденна бIаргаш, кIайбенна корта... Иштта белгалонаш ютт хано бала лейнача сага юхь тIа.

Дукха ба вайна юкъе цу тайпара юхьмараш йола бокхкагIчарех бола нах. ХIаьта Бере Iазап-гIелал лейнараш-м вIалла юхь зе а ца езаш бовз.

Цу тайпарча уйлаша теркам дIалаьца ваьгIар со Барахоев Османа Асхьабага ладувгIаш. Аз цох «вокхха саг». аьлча елаелар юхе лаьтта сесаг.

Хинна а вацар Асхьаб ший ханага-шерашка диллача «вокхха саг». Шовзткъеи иттара мара ваьннавац из, дIатIахьажача хийцца кховзткъеи итт1а лургдале а.

ЦIена, хоадам болаш, ца тайшача Iелургвоацаш лу цо хIара са хаттара ше луш дола жоп.

— Ювцал, Асхьаб, хье хьнах хьалха кIейваь кхел-бала.

— О-о, из ювца аттаяш, хIаьта а лоацца аргда аз. — аьнна дIаволавелар Асхьаб, можах кулг а хьекха, — се Онгаштара ва со. Iобугаш цигара бигар тха дезал.

— Вай арадоахача хана Iадагалаьца а дийц ца луш а дар фуд?

— Вай арадаха массехк ди хьалха (7—8 шу даьнна кIаьнк вар со цу хана) тхоай говр-вордаца Буро тIа вахар со сай даьца. Ав цига эггара хьалха зийра кIай кетараш а ювхаш, кач автоматаш яда нах. «малашб уж?» — аз хьаттача, дас аьлар: «Энкаведешникаш ба уж» аьнна. Сона цу хана нах Iаяха къоасталацар. Шийна уж малаш ба хейнадаь, аьнна хургдар-кх цо из, «Фу леладу цар, селла сихбенна дIа-хьа хIана уд уж?» — аз аьлча белаж эзар дас: «Сенах ховргда из, цхьа «манераш» (маневраш — **автор**) е кийчлуш ба, йох-кх уж». 23-ча феврале Iуйрана ялх сахьат доаллаш корех-наIарех хIамаш йийтта тхо сома а даьха, цу аз дийцача дийнахьа сайна Буро тIа бIаргабайнараш санна кIай кетараш ювха ши саг хьачуваьлча, хайра сона цар кийчъяраш фу «манераш» я. Даьна кIезига-дукха эрсий мотт ховра. «15 дийнахьа шоашта наькъа тоъала кхача хьа а йице, кийчле. — йоах ахкар аьлар цо тхога, сихле». Наьна бIаргех даьнаа хий бIаргадайча хайра сона тхоашта докиха во тIакхаьчалга. Тхоай цIен мара из тIа кхаьчадац яхаш вар со, тхоай мотт-юврагIа, кхача хьа а ийца тхоаш ворда тIа ховшадалцца. Дехьарча а сехьарча а гIалгIай коашкара арайолаелар тха яр санна берех, истех, боккхийча нахах етта вордаш. Цхьан метте гул а даь, цул тIехьагIа машинаш тIа а детта вокзалерча (Назранерча) машеннаьнъа станце а дига хьайбаш дIа-хьа кхувлача вагонаш чу тайсар тхо.

ДIахо хиннар сона дIадувцалац, — аьнна дог чIаьхкар Асхьаба.

Цул тIехьагIа из а со а йист ца хулалуш дукха даьгIар тхо. «ДIахо хиннар» сона сайна а дика ховлга ховра цун, хIана аьлча, со а ва цун ханнара, са берал да цу наькъ тIа даьннарех.

— Цхьа юкъ яьннача гIолла докиха са а даькхха:

— ХIаьта а Далла хоастам бу аз. — Фу хаданзар тха дезала. Iохьош пхи де-

далга вар тхо. Со цаI мара ца вусаш вожаш моцала а лазарех а байна дIабаьлар. Иштта, Даьла кхелаца кхьаннех со цаI а вусаш чакхдаьлар СибарегIа вай даькхха Iазапа 13 шу. ЦIен цхьаккха саг ца вусаш фу хьаьда дукха дезалаш байра тхо даьхача.

Удаш-ловзаш коа лелача бераша дагадохийтар сона ух тайпара аргIанара хаттар:

— СибарегIа хадача дIакхаьча дезала овла ухказа юхахоттабенна хургба хьа, Асхьаб?

— Дезал шортта ба, яхабеи чубаха моттиги мара ца эшаш, — аьнна велавелар из.

Ворхl бери, сесаги шен — 9 дезалхо ва хIанз Асхьаба цIагIа.

Вай мехкарча хIанзарча таронашка хьажжа мара яц Асхьабя дезала йола яхачан Iалашо-м, бакъда уж чубахача моттигага диллача царел къегIа боахкаш бола дезал лаха атта дац Назране. Вай цIадаьхкача хана саг а йоалаялехьа ше чуваха аьнна каттехха цо хьалъяьча цхьан горинга чу воал Асхьаба 9 дезалхо. Цу тIа ихо сотех гаргга мара лаьтта дац. Яр 15-гIа шу да горсовета, райисполкома наIарех цо пIелг бетта. ХIама хулаш дац. Лац Асхьаба цIеношка де лаьттана чIегалг. ХIанз керда хувцаденнача района Iаьдала ший оаз а бала а дIахазарга сатувсаш ва из. Тхона а чIоагIа ловра уж биц ца балар. Цу тIа дер-дайна лелаш хьалкхийнарех а вац, СибарегIа бера хана дIаволавенна хIанз а цахаддаш къахьегаш ва из. Мельзаводе ва из болх беш. Яр дешаш оаха язду Асхьаба дешага райисполком а хIаьта цIеношка де лаьтташ дIадекъа комисси а хьажар дехаш.

ХIаьта а дац ма ле вай воаш дIадоладаьчох, хIана аьлча, цу тIа хадац Асхьаба вахара кхела ницъ. Дукха да цун дагадоаллаш а са дуъаш а.

— Эггара чIоагIагIа хьа сагот дер фуд? — хет аз цунга.

— Каст-каста гIанахьа духьалхьоих сона вай Iодигалехьа Онгушта хинна тхоай цIа, ков, айса цига яьккха бера ха, — аьлар цо, сов из хала долаш оаз а лаьгIуш. — Гаьнача СибарегIа волаш а бийса дIайодацар сона из ца гуш, хIама да эшшаш сай наIар тIа уллаш санна юхе из дале а хIанз гу, сона из набарах.

ДIачуваха йиш яц, хIана аьлча, низагIа вайгара дIабаьккхача ах мехка доазон тIа да из. Кхыбараш бах цу чу...

— ХIанз-м медадала доладеннад цу сталинско-бериевски гIозаро вайга а вай дар санна долча зIамигача къамашка а енача гIелалла овлаш, — ях аз, цун керчура бала аттачахьа баккхара духьа.

— Да-м иштта ма дар из, — аьлар цо. — Со а теш М. С. Горбачева сийленца, цун нийсконца дIадоладенна из гIулакх бакъдар хьалгIа ца доаккхаш чакхдаргдоацилгах. Лакхехьа, вай парти, правительство вай бала бовзаш, вай мискал дIахазаш а вайх къахетам беш а я. Вай бокъо юхаметтаоттаяра наькъаш лохаш а ба лакхера хьакимаш а цига болх беш бола дéпутаташ а, дукхача къамий викалаш. Бакъда, цига мел хьегаш дола къа доаде гIерташ ба вай цхьабола лолахой. вай лаьттай, вай моттигий цхьабола, керда дай — хIирашкахьара цхьабола хьакимаш. Аз-м хьакимаш а аргдацар царех, къамашта юкъе цIур бехка нах уж боландаь. Сона сайна, вай къама а чIоагIа новкъа да митингаш вIашагI а ехкаш, гIалгIай Iотеабеш, уж хардбе гIерташ цар деш дола къамаьлаш хьахозаш. Цкъаза хеталу: Мичахьа бахьогI боккхий нах аьле. Лоалахой цхьаболча профессораша, историкаша, Iилманхоша цу хьаькъехьа хьадеш хIама мичад харцдар бакъде а гIерташ, шоай къам Iехадарал-тувладарал совгIа. Фу тIехьале йитта гIертахьогI-уж чиновникаш шоай тIехьенна, шоай къама? Е 1944 шу цIаькха а гIалгIай къама дарга сатувс-хьох цар? Тешац-хьогI уж В. И. Ленин дIаваьлчахьа лелабаьча тийшача балха никъ дуненахьа кхы юхаотталургбоацаш хьадалга? Эхь дайна саг мара мича вахаргва ший лоалахочун цIагIа. Цу хаттараша, цу харцоно сагот а дий цкъаза тувлалуча дIанхоач со. Цу хьале да-кх дерригача вай къам а. Нийсхо метта а оттаяь диканца боастахо ба цун дегIара шод. Хьалха хинна гIалгIай хIирашцара вежарал а гас мадарра юхаметтаоттаргхиларах теш со. ХIанз а из деха хIама дене.

Иштта чакхдаькхар Асхьаба ший къамаьл. Къаман дег чу хьажача санна цо аьннача тIеххьарча дешашта кIала кулг язду аз. Из вежарал юхаметтаэттача па дезаш шоашта юкъе бола нах малашб хьажача бакъахьа хетар сона вай лоалахой. Гейаа-ганза хьалтIадала дезача бакъдолча хIаман духьале яр —гIуллакх кIомделга ма дий. Нийсхо йоцача цIаккха а хиннадац къамашта юкъера интернациональни вежарал.

Иштта кхайкарал-дехар деш укх 33 шера лоамашка кхайкаш йола вай къаман оаз хIирий мехка дIа ца хазийта гIерташ бола чиновникаш вай лоалахошта юкъе кIезига боацалга тахан гучадаьннад.

Иштта Асхьаба уйлаш хьал а лоацаш, чакхдаха лов сона сай укх йоазон мугIараш.

М. ЗАНГИЕВ,
тха соб. корр.

Нийсача новкъа

ДIадахача шера вай республикански издательстве кепатеха арадаьнна гIалгIай къонача поэта Вышегуров Мохьмада стихотворенеи шоллагIа сборник. Цунна чудоагIаш пхи дакъа да, вешта аьлча, пхи раздел я. «Заман снйле, заман эхь», «Сага оамал-уйла», «Вахар-валар», «Хьа дег чу бода никъ», «Са вахара малх» яхаш я уж. Шийна эгтара хьамсара хетача берах дас туллаш санна, «Бочал» аьнна цIи а тилла, малха даьккхад авторо из ший шоллагIа дола книжка.

Белгалде доагIа, из Iодийшача, моллагIча сага эгтара хьалха гуштдар да цу тIа даьсса къамаьли, даьсса хабари кIезига хилар. Из дац цу сборника юкъеяха еррига а стихотворенеш вIалла а айп довацаш, еррига а цхьатарра дика язъяь я, яхилга. Из-м вай аьлча а нийса хургдацар, хIана аьлча, нагтахьа мара нийслуш хIама дац из. Цудухьа хIанз вай ала гIертар а да кхоачамбоацарш а бе-бе хул, яхилга. Дуккхача наха дика ховш хIама да дикача произведенешта юкъера кхоачамбоацараш вIалла тара а хилац вочарна юкъе нийслуш долчарна. Масала, во стихотворенеш я, вай из лоацца аьлча, бокъонцарча поэзен гаьна яраш, вай таханарча вахара а, хьашташта а гаьна латтараш.

Белгалде деза ух книжка тIа ишттачарех цхьаккха стихотворени яц аьнна. Цудухьа, мадарра аьлча, цу тайпара кхоачамбоацараш а дац поэта кхоллама юкъе. ХIанад из? Сона хетачох, шийна эгтара хьалха дага мел дехачох стихотворени язъе оттац поэт. Ужжамораш-м безам мел болчо, геттара атта а, хьашт мелад духха а язъе йиш я. Цу гIулакха-м тоъам хул духхьал стихай кепехи размерехи кIезиг — дукха кхетам болаш хилча. ХIаьта бокъонца дика кIоарга уйла йола, маIан доккха дола стихотворенеш-м ишгта атта а, дага ма йоххара а хьахулаш хилац. Уж хьакхоллара-м йоккха говзал (талант) йолаш хиларал совгIа, бокъонца ший гIулакх деза а дезаш, лоархIа а лоархIаш, ше даьчох кура—сонта а ца воалаш, денна а бус а уж поэтически сийгаш лехаш, тIатеIIа кхаьхьега деза.

Цудухьа вай майрра ала йиш йолаш да стихаш мел язъер поэт вац аьнна. Из духххьал стихотворене тайпара дола мугIараш яздер ва, хIана аьлча, поэт яха дош-м бокъонца наьха дог тохадолийташ йола поэзи яхача дешаш тIара хьадоагIаш да. Поэт ва ший стихащца бокъонцара поэзи хьакхоллаш вола йоазонхо. Цу лакхерча боарамца дистача дIахо йодача хана дикка поэзи хьакхолла аьттув хуртболчарех лархIа воагIа хIанз вай вувцаш вола Вышегуров Мохьмад. ХIаьта цунна дола тешал деш я цун кердача книжка тIа кепатеха йола дуккха а произведенеш. Шсай чулоацамга а, формага а диллача белгалде доагIа уж дуккхача наьха дегашка ювшаргйолзш йолга.

Керттерча даькъе поэта цу книжкана юкъейиъай ший эгтара керда стихаш. ХIаьта бIарчча хьайнцача, ала доагIа, из ба цун дикка беркате толам, цу къонача поэто поэзен лакхаленашка кхача дагахьа баькниа керда гIа. Из бахьан долаш цу книжка тIа хIара стихотворени хIана яц аьнна, ший тайпара хоза, кIоарга, вай дог тохадолийташ я.

Керттерча даькъе авторо дикка кIоаргача поэтически уйлаца тоахк вай заманхой вахар —лелар, цар сатувсар, царна дагалаттар. Ший стихай тематика ма-хулла шеръеш, хIанзарча сага, вай заманхочун духовни вахарцара эгтара лоархIамегIа дар лохаш, из вайна гучадоакхаш ва поэт. Ишгта бокъонца тохкамаш деш дуккхача наха дагадоаллаш дар гучадакка вIаштIехьдоал поэта.

ХIаьта из книжка хьаделладу ух тайпарча стихотворенеца, Новкъа гIолла Iовода шн саг. Царех воккхагIчун наькха тIа дуккха орденаш, дошо седкъа къет. ХIаьта вож, зIамига, цун виIий воI, ший даь-дай даьсса пхьош ший зIамигача бушилгаца хьа а лаьца, чIоагIа безаме цунга лохера урагIахьеж. Цох чу улл. Юрта йисте бенш уллача пхьара миссел цIи яц хьа. Нагахьа санна ух гергашца хьоца дов де йиш яларе, аз ер дергдар хьона, — аьнна, хи чу топ техай.

* * *

Ишта да а да из. ГIалгIай меттах доаккхал деш, цун къайленаш кхы а кIоаргагIа йовза гIерташ язъю поэта ший произведенеш. Масала, поэта дика зийнад ший наьна мотт лоаман бовхьамашца дувца Iимерза къамаьл долга. Цул совгIа, ворхI кIаьнк теркавьча ага цIувзам хоз цунна ший наьна меттаца.

Вышегуров Мохьмада ший стихащца хьахьокх вай гIалгIай меттаца из мел кIоарга яр аьнна, моллагIа филоссфски тема, поэтически уйла маярра гучаяккха йоккха таронаш йолаш хилар. Ший дег тIара уйлаш наха дIайовзийтара, вай заман а, наьха а, вахара а сург—сибат гойтара, хьаьналча къахьегамхочун дог айдара, гIоздаккхара, из дикачун, хозачун тIавехара дика аьттув боал автора.

Ала деза, ше дуккхача нахаца дагавувлаш, ше царга ший дагардар дувцаш санна язъяь я поэта духхагIа йола стихотворенеш. Белгалде доагIа, поэта хержача цу диккаший тайпара йолча оамало дуккхача наьха дегаш тIа бода никъ лохалга, цо дувцачох уж бокъонца тешабелга. ХIаьта цу тайпара ший дог —уйла наха шерра дIайовзийтара даькъе автора диккашера пайда эц лоацца стихотворни миниатюрай жанрах.

ХIаьта из белгало, вайна махарра, вайнаьха багахбувцама дуккхача жанрашца, масала, кицашца, ловцашца диккакIоарга бувзам болаш я. Ала доагIа, цу тайпарча багахбувцама миниатюрай жанр диккадегIайоалае вIаштIехьдоал автора.

Вайна диккалоархIаме да цу произведеаей автор массаза а эгтара кердадар лохаш, гIалгIай меттакердакерда таронаш гучаяха гIерташ, дешай кхом беш, цар чам шийна бовза а, наха бовзийте а гIерташ хилар. Ишта ший цхьан стихотворене тIа цо йоах:

«Са зIамига байташ —
— Оалхазарий ординг,
НовцIолг, къайг,
Цхьан мугIарах йолх,
Редактор — чарахь
ВагIа царга хьежаш,
Етташ ший топ —
къоалам,
Къайташ чуухийташ.
Хьона, чарахь,
Дег тIара баркал хилда,
Са ординг цIенъеш
Дуккха, къахьегарах,
Амма, дех аз хьогара:
НовцIолга, къайг я
мотташ,
Топ ма тохалахь!..

Къаьстта моттиг дIалоац цу стихотворни сборника юкъе Вышегуров Мохьмада ше санна болча къонача йоазонхой кхолламах йолча уйлаша а. Цу хьакъехьа, масала, авторо дика зийнад: «Уж мел во яле а, ший стихаш дика хетт уж язъяьча поэта бIаргашца йийшача». «ХIама IотIадаха ца эшаш хье во вале а, стихаш-м дика я хьа» поэтага Iа оале, из хургва хьона ше венна дIаваллаца чIоагIа тIера, йоах поэта.

Хетарах, цу тайпара къамаьл дергдац шийна карагIдаьннар а, карагI ца доалаш дисар а дика кхета ца деш волча авторо. ХIаьта ишгта хила а веза бокъонца поэзен лакхаленга кхача безам болаш вола къона поэт. Из да из нийсача новкъа хилара тешал.

А. МАЛЬСАГОВ.

Халкъа кхоллам

Хьалха, цхьан заманчохь моастагIашца тIом беш Тирка йисте шоай чIоагIленашка латташ дошлой хиннаб.

Шоайла вIаши барт болаш а, къайле йоацаш а хиннаб тIемахой. Цкъа царех цхьанне, говр кийчье велча, хатта доацаш хиннад. Берriга дошлой хьагулбаь дIахьийнад цо.

— Сийсара са нувращара хатта дайнад. ДIатешалда шо, хIанзачул тIехьагIа ах сахьат далале из хатта сога хьа ца кхоаче аз хIанзалца мехка дувцаш ца хеза хIама дергдолга.

Хатта хьалехачул тIехьагIа цхьанне аьннад хатта дьга:

— Нагахьа санна из хатта хьакорадьдецаре фу де дага хиннавар хьо?

— Сай цIена тIакхулло ферта йоха а яь хатта де дага вар-кх, — аьнна жоп деннад хатта дас.

* * *

Ньакъа ваха воагIаш хиннав цхьа къонах. Iаьржа доагIача хинга кхаьчача аьннад цо:

— Фарта, хьо, цIи йолаш хий да, къонах вовзаш да хьаша маьрша вохийташ да; со «Хьанехк» маьрша дехьавалийта веза Iа, со хьоашалгIа воагIа хьо долча, — аьнна, дехьавала веннав къонах.

Хи юкъе Iо а кхийта, тIагIа говр юха сехьа йоалаш, халла Iовахьанза а ваьнна, ше дехьававлча:

— ГIанжал боса денз мел дола гIадамаши, кхалажи, бIеха мел йола хIамен хьона

Метто кертага аьннад:

— Шелал ца кхетийташ, йовхал ца кхетийташ, ма дика лелабу Iа со, — аьнна.

— Даьра аз хьо дика ца лелаборе дукха човнаш ма хургьяр сона, — аьннад керто.

Редактор
Х. Э. АУШЕВА.

РАДИОПРОГРАММА

24 ИЮЛЬ, ШИНАРА

7.15 — «Юртара Iуйренаш».
7.30 — Передачай программа.
7.35 — Республиданскн газетий обзор.
7.45 — Объявленеш.
7.55 — 8.00 — Мукъамаш. Хаоттам.
8.15 — 8.45 — Халкъа кхоллам. Музыкальан программа (гIалгI. мет.).
9.15 — Перестройка: хаьддача гIулакхий ха (гал. мет.).
9.30 — «Къона современник» (гIалгI. мет.).
9.50—10.00 — Транспорто эффективни болх бара тIехьа (гIалгI. мет.).
16.00 — 17.00 — Информационно - музыкальни программа. Радиостудера юкъарчал доацаш йола передача (нохч. мет.).
18.00 — Керда хоамаш.
18.10 — Керда хоамаш (гIалгI. мет.).
18.20 — 18.40 — Паскаев Рамзана дIалокх.

25 ИЮЛЬ, КХАЬРА

7.15 — Позывнеш. ЦIи ялара кхерамзле.
7.25 — Музыка.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — Республикански газетий обзор.
7.45 — Объявленеш.
7.55 — 8.00 — Музыка. Хаоттам.
8.15 — 8.45 — Литературан искусствон (нохч. мет.).
11.15 — КПСС XXVIII съезда делегаташцара беседа (нохч. мет.).
11.30 — Доал деш доацача боахамий адресаш.
11.45 — 12.00 — Къахьегарга хьажжа сий ду.
15.15 — 15.30 — Гектар беркате хиннай. Сунженски районере передача (гIалгIай мет.).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — Юрткъахьегамхошта лаьрхIа концерт (гIалгI. мет.).
11.15 — Болхлочун уйлаш (гIалгI. мет.).
11.30 — Эффективни къахьегаман унахцIенча бытан тIехьа.
11.45—12.00 — Музыка.
16.00—17.00 — Информационно-музыкальни программа. Радиостудера юкъарчал а доацаш йола передача. (гIалгI. меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.10 — Керда хоамаш (нохч. мет.).
18.20 —18.40 — ДIалокх Дахчан-пандар (нохч. мет.).

26 ИЮЛЬ, ЕРА

7.15 — Позывнеш. ДоагIачох хьадда дола къамаьл.
7.25 — Музыка.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — Республикански газетий обзор.
7.45 — Объявленеш.
7.55 — 8.00 — Музыка. Хаоттам.
8.15 — 8.45 — Литературан искусствон (нохч. мет.).
11.15 — КПСС XXVIII съезда делегаташцара беседа (нохч. мет.).
11.30 — Доал деш доацача боахамий адресаш.
11.45 — 12.00 — Къахьегарга хьажжа сий ду.
15.15 — 15.30 — Гектар беркате хиннай. Сунженски районере передача (гIалгIай мет.).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — Юрткъахьегамхошта лаьрхIа концерт (гIалгI. мет.).
18.00 — Керда хоамаш (нохч. мет.).
18.10 — Керда хоамаш (гIалгI. мет.).
18.30 — Музыка.
18.40 — «Эздел» (гIалгI. мет.).
18.55 — 19.00 — Музыка.

27 ИЮЛЬ, ПIАЬРАСКА

7.15 — Позывнеш. «Сельские зори».
7.30 — Передачай программа.
7.35 — Республикански газетий обзор.
7.45 — Объявленеш.
7.55—8.00 — Музыка. Хаоттам.
8.15 — Иоаккхон ха (нохч. меч).
8.35—8.45 — «Дружба» (гIумкий мет.).
11.15—12.00 — Со иллеца шо долча енай (нохч. мет.).
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — Перестройка: гIулакхашкн проблемашкн (гIалгI. мет.).
17.31 — «Красные искры» (гIалгI. мет.).
17.46 — А. Мальсагова илли оал.
18.00 — Керда хоамаш.
18.10 — Керда хоамаш (нохч. мет.).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгI. мет.).
18.30 — 19.00 — Концерт (нохч. мет.).

28 ИЮЛЬ, ШОАТТА

7.30 — Позывнеш. «Юртара вахар» (нохч. мет.).
7.45 — Объявленеш.
7.55 — 8.00 — Музыка. Хаоттам.
8.15 — Передачай программа.
8.20 — Республикански газетий обзор.
8.30—8.45 — Коллективе Iимерза хилар.
10.15 — НГIАССР унахцIенон министра Кадиева М. радноладухархошта жоп лу.
10.35 — Музыка.
11.00 — «Школьный глобус».
11.30 — 12.00 — Шийна тIехьабаха йола бокъо.
15.15 — Классически музыка концерт.
16.00 — Арендни подряд: гIулакхашкн проблемашкн (нохч. мет.).
16.15—17.00 — Радножурнал «Зори Кавказа».
18.00 — 19.00 — «Музыкальни почта».

29 ИЮЛЬ, КIИРАНДИ

7.30 — Позывнеш. Передачай программа.
7.35 — Республикански газетий обзор.
7.45 — 8.00 — Объявленеш.
8.15—9.00 — Моаршал дIаэца.
11.30—12.00 — КIирандийнахьара программа.
15.15—15.30 — «Дешархо» (нохч. мет.).
16.00 — Литературни Нохч-гIалгIайче.
16.30 — Реклама.
16.40—17.00 — Музыка.
18.00—19.00 — Концерт. «Тем, кто дружит с песней» (нохч. мет.).

ШИНАРА, 24 ИЮЛЬ. I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.30 — «Непослушный котенок». Мультипликационни фильм.
8.40 — Документальни фильма премьера. «Виталий Семенович. Страницы жизни». (Кинохроника Ростовски студи).
9.10 — «Цирк зверей».
9.55 — ВДНХ кхозза вIашагIкхетар.
10.35 — «Это вы можете» (юхагойтар).
11.20 — Берий сахьат (немецки мотт а хьехаш).
12.20 — «Коллаж». (Реклама, информаця, объявленеш).
12.30 — Ха. Кердача хоамий телевизионни служба.
15.30 — ТСН. Кердача хоамий телевизионни служба.
15.45 — «Нас водила молодость». Телевизионни кхаьсерагIа дола художественни фильм. I сери. А. Довженко киностуди.
16.50 — «Телеэко». Журнал.
17.00 — «Мир красотой спасется». Артекера музыкальни фестиваль.
18.00 — Прогресс. Информаци. Реклама.
18.30 — Ха. ТСН.
19.00 — ДоттагIала ловзараш. Некдар. Ейга атлетика. США-ра передача.
21.00 — Ха. ТСН.
21.30 — ДоттагIала ловзараш. Некдар. Ейга атлетика. США-ра передача.
21.50 — «Бенони и Роза». Телевизионни 6 сери йола художественни фильм. 3-гIа сери. (ТВ Норвегера). (Премьера).
22.45 — «Слово». Литературно - художественни программа. Драматургиа М. Шатровца Останкино студе вIашагIкхетар.
00.15 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — Документальни фильмаш: «Что почем и почему», «Зигзаг».
8.45 — «Ваш выход, артист». ДIалокх АнисимовгIар.
9.05 — Берашта —фильм. «Тайна известная всем». 1 сери. Новосибирскерча Э. В. Бородаянскаяй дезала берий цIенах долча «Мать и мачеха» яхача документальни фильма премьера.
10.50 — Юхагойтара телефильма сеанс. «И это все о нем». 1 сери.
12.05 — «Мир кукольного театра». Юххьанцара передача.
12.55 — Ритмически гимнастика.
15.10 — ДоттагIала ловзараш. Волейбол. Кхалнах. СССР-а сборни — Канада сборни. Гандбол. МаIанах. СССР сборни — Японе сборни.
16.10 — РСФСР-а городий телестудеш. «Дорога к зрителю».
17.00 — ДоттагIала ловзараш. Некдар. Ейга атлетика.
18.30 — Передачай программа.
18.35 — «Белые пятна судьбы». Телефильм.
19.15 — Информационно-публицистически программа.
19.55 — «Комароб». Телефильм.
20.05 — Пять плюс десять. Факташи комментареши.
20.20 —Реклама (СПТУ-4).
20.25 — «Керттерадар — дикал».
20.45 — Бийса даькъала хийла шун, бераш! «Сказка о снах».
21.00 — Коллаж.
21.05 — «Я вам спою». Егоров Вадима иллеш.
21.35 — Делегатскера музей.
22.05 — П. И. Чайковске цIерагIча IX халкъашта юкъерча конкурсе.
22.40 — ДоттагIала ловзараш. Гандбол. МаIанах. СССР-а сборни — Чехословаке сборни.

КХАЬРА, 25 ИЮЛЬ.

6.30 — 120 минот.
8.30 — «Аист». Мультипликационни фильм.
8.40 — «Бухта Юргенса». Телевизионни документальни фильма премьера. (Новосибирск).
9.10 — «Слово». Литературно - художественни программа.
11.10 — «Экологически бумеранг». Кхелетараша публицистически программа.
12.30 — Ха. ТСН.
15.30 — ТСН.
15.45 — «Нас водила молодость». Телевизионни кхо сери йола художественни фильм. 2-гIа сери.
16.50 — Музыкальни ганзаш. Л. В. Бетховен. Концерт. Оркестран фортепьянонен лаьрхIа № 3 йола концерт. До минор. ДIалокхараш: Э. Вирсаладзен Гостелерадио СССР-а Ноккха симфонически оркестрен. Дирижер — А. Кац.
17.30 — Берий сахьат. (Английски метта урокаца).
18.30 — Ха. ТСН.
19.00 — Дикача лоIаме ловзараш. Некдар. Ейга атлетика. США-ра передача.
21.00 — Ха. ТСН.
21.50 — «Бенони Розаи». Ялх серех латта телевизионни художественни фильм. 4-гIа сери. (ТВ Норвеги). (Премьера).
22.45 — «Владимир Высоцкий. Монолог».
23.45 — ТСН.
00.00 — «ЦIи йоаца передача». Тверской губерне бахархойх.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Са долаш я город». Документальни фильм.
8.45 — «Трускавчанка» яхача иллейи халхарийи ансамбла концерт.
9.15 — Фильм — берашта». 2-гIа сери.
10.20 — «Шапито, шапито». Фильм-концерт.
11.10 — Юхахьокхача телефильма сеанс. «Из дерriга а цох да». 2-гIа сери.
12.25 — «Теникий театра вахар». ШоллагIа передача.
17.00 — Дикача лоIама ловзараш. Ейга атлетика. США-ра передача.
18.30 — Передачай программа.
18.35 — Реклама.
18.40 — Информационно-публицистически программа.
19.20 — «Пекка». Мультфильм.
19.30 — «Аренгара — эцархочунга кхачалца» (нохчий меттала).
21.35 — Телевизионни музыкальни абонемент. А. С. Пушкина цIерахча гойтама искусствой Паччахьалхен музеера передача.
22.35 — Дикача лоIама ловзараш. Баскетбол. МаIанах. СССР-а сборни — США сборни.

ЕРА, 26 ИЮЛЬ. I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — «Заколдованни кIаьнк». Мультипликационни фильм.
9.20 — «Дуне хозалло кIалхарадоккхарга». Артекера музыкальни фестиваль.
10.00 — «Кухнера къамаьл е ираз долча кхалсага дувцар». Документальни фильм. (Кинохроника Къулбаседа - Кавказски студи).
10.20 — «Владимир Высоцкий. Монолог».
11.20 — Берий сахьат (английски метта урокаца).
12.20 — Коллаж.
12.30 — Ха. ТСН.
15.30 — ТСН.
15.45 — «Тхо кхийлад къонало». Телевизионни художественни фильм. 3-гIа серн.
16.50 — Кубински халкъа восстане денга. «Из — Куба».
17.25 — «Руля хьалхашка — Незнайка». Мультфильм.
17.40 — «...16 шера кхачалцеи дIахон».
18.00 — ТСН.
19.00 — ЛоIамера ловзараш. Ейга атлетика. США-ра передача.
21.00 — Ха. ТСН.
21.40 — Актуальни интервью.
21.50 — «Бенони Розаи». Телефильм. 6-гIа серн. (ТВ. Норвеги». (Премьера).
22.50 — ЛагIаш.
00.05 — «Бегашта а цIенхашта а». Илли оал Я. Поплавскаяс, А. Тихановича, «Счастливый случай» яхача группас.
00.40 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Баьцага гIолла». Док. фильм. Ярославски электроремонтни заводерча «Къонал» яхача халкъа киностудех лаьца.
8.45 — «Лаьтта безам мел бах». Фильм-концерт.
9.15 — «Яйна ганз лохаш». Худ. фильм. 1-гIа серн.
10.20 — «Бюро находок». Мультфильм.
10.55 — Юхахьокхача телефильма сеанс. «Из дерriга а цох да». 3—4-гIа сереш.
13.05 — «Теникий театра вахар». 3-гIа передача.
16.55 — Ритмически гимнастика.
17.25 — ЛоIамера ловзараш. Хи тIара поло. СССР —США.
18.30 — «Телефакт». Критически журнал.
18.50 — «Увлеченность». Телевизионни фильм.
19.00 — Информационно-публицистически программа.
19.40 — «Фаьлг, фаьлг...» Эггара зIамагIдолча берашта. (гIалгIай меттала).
20.30 — Документальни фильм.
20.45 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». «Малха тIехьа долх тхо». Мультфильм.
21.00 — «Хьажархой безама приз». Кинофестиваль.
21.30 — ЛоIамера ловзараш. Баскетбол. МаIанах. Волейбол. Кхалнах. Полуфинал.
23.00 — «Вай дуне».
23.30 — Режиссера Л. Бакрадзе фильмаш. «Спешите делать добро». «Одержимость».

ПIАЬРАСКА, 27 ИЮЛЬ. I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — Мультипликационни фильмаш: «По дороге с облаками», «Подарок для слона», «Клад».
9.00 — «Берег русский, берег дальний»... Документальни фильм. (Дальневосточни студи кинохроника).
9.25 — Ступени.
10.40 — Лаьтта, даха.
11.40 — «...16 шуи кхы дукхагIен даьннарашта».
12.30 — Ха. ТСН.
15.30 — ТСН.
15.45 — Берий филармоне чIондарг лекхарий ансамбла концерт.
16.15 Мальтийски Халкъа Республика цIей —Ший лоIаме хилара денга. Кинопрограмма. «Мальдивы, юбилейные острова».
16.45 — «Копилка». Мультфильм. (г. Куйбышев).
16.55 — «Мы идем искать».
17.30 — «На хлебных трассах». Телемост.
19.30 — Ха. ТСН.
19.00 — ДоттагIала ловзараш. Ейга тлетика. США-ра передача.
21.00 — Ха. ТСН.
21.40 — «Бенони Розаи». Телевизионни фильм. 6 серн. (ТВ Норвеги). (Премьера).
22.40 — Из хиннад... хиннад...
23.10 — Программа спецвыпуск «Взгляд». «Самооборона... без оружия?». «Меморандум Левашовых».
00.55 — ТСН.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Госпиталь». Документальни фильма премьера. Салтех — афганцех лаьца.
8.55 — «Салют» яха Д. К. халкъа ашарий цIей.
9.25 — «В поисках утрзченного сокровища». Художественни фильм. 2-гIа сери.
10.30 — «Золотая антилопа». Мультфильм.
11.00 — Телефильма юхагойтара сеанс. «И это все о нем». 5-гIа, 6-гIа сереш.
13.10 — С. Рахманинова цIерагIча шоллагIча Ерригсоюзни конкурса лауреата Э. Чуприка дIалокх. Оркестрацара фортепианона № 3 йола концерт.
17.00 — «Новоселье у братца кролика». Мультфильм.
17.20 — ДоттагIала ловзараш. Баскетбол. СССР — США. Ейга атлетика.
18.30 — Передачай программа.
18.35 — Информационно-публицистически программа.
19.15 — Реклама. (СПТУ № 9).
19.25 — «Маьхашца нийсъяь экономика: лерхIараши кхоачашде дезараши» (гIалгIай меттала).
20.05 — ГIипплош мишта ю оаха?
20.45 — Бийса даькъала хийла шун, бераш! «Заколдованный лес».
21.00 — ДоттагIала ловзараш. Гандбол. МаIанах. Полуфинал. Волейбол. Кхалнах. Финал. Водное поло. СССР сборни — Испане сборни.
23.00 — «Билет в 1 ряд». Музыкальни гороскоп.

ШОАТТА, 28 ИЮЛЬ. I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.30 — Дагалаца илли. Боккхийчарна а берашта а.
8.45 — Вай беш.
9.15 — Партнер. Коммерчески вестник.
9.45 — «Иранскн дневник».
10.00 — «В мире животных».
11.00 — ДоттагIала ловзараш. Спортивни гимнастика. Баскетбол. МаIанах. США-ра передача.
13.15 — «Шийла тIом хинначул тIехьагIа». дуненах хетар.
13.35 — «Девочка и клоун». Мультипликационни фильм. (Саратов).
13.45 — Иллеш.
14.25 — «Диалог в стиле КАНТРИ». Советско - американски цхьан йолча предприятех йола «Диалог».
15.20 — «Под знаком «Пи». Iилма - популярни программа оагIонаш.
16.30 — «Союз племени иракезов». Художественни фильм. ГДР, 1980 шу.
17.50 — «Яблоня» яха мультипликационни фильма премьера. (г. Куйбышев).
18.00 — Халкъашта юкъера панорама.
18.45 — Зрителий дехарах. «Шерлок Холмс и доктор Ватсон» яха телевизионни художественни фильм. 1, 2 сереш.
21.00 — ТСН.
23.45 — Ах бийса ялалехьен цул тIехьагIен.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Поет и танцует молодость».
8.30 — «Риск — благородное дело» (субтитрашца).
9.50 — «Кот - рыболов». Мультфильм.
10.00 — ДоттагIала ловзараш.
11.00 — Видеоканал «Содружество».
13.45 — ДоттагIала ловзараш.
14.30 — Передачай программа.
14.35 — «Успех у мужчин». Телефильм.
15.30 — Социальни хьашташта теркам тIаберзабеш (нохчий меттала).
16.15 — Киножурнал. Музыкальни открытка.
16.25 — «Любимые мелодии». Концерт.
17.00 — ДоттагIала ловзараш. Художественни гимнастика.
20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш!
20.15 — ДоттагIала ловзараш. Гандбол. МаIанах.
21.00 — Ха (сурдопереводаца).
21.40 — Бокхачарна лаьрхIа мультфильм: «Наедине с природой», «Стрелочник», «Балкон».
22.00 — ДоттагIала ловзараш. Велоспорт. Бокс. Борьба.

КIИРАНДИ, 29 ИЮЛЬ. I ПРОГРАММА

8.00 — Массанена а йола спорт.
8.15 — Ритмически гимнастика.
8.45 — Тираж «Спортлото».
9.00 — «С утра пораньше». Берашта лаьрхIа передача.
10.00 — «На службе Отечеству».
11.00 — Iуйрийнара сакъердама программа.
11.30 — Путешественнический клуб.
12.30 — ДоттагIала ловзараш. Велоспорт. Спортивни гимнастика. США-ра передача.
14.50 — Музыкальни киоск.
15.20 — «Образ». ЙоккхагIача классашкара дешархошта лаьрхIа литературни передача.
16.20 — Селиховнйна дIалокх (фортепнано).
16.40— «Прекрасное далеко». Тема вариацеш: фу хургда кхоана. Украинерча мультипликацех.
17.40 — Юртара сахьат. Панорама.
18.55 — Фотоконкурс «Земля — наш общий дом».
19.00 — КIирандийнара киносал.
19.10 — «Лесное приключение». Мультипликационни фильм. (Болгари).
19.20 — «Большой забег». Телевизионни художественни фильм. (Польша, 1984 шу.). (Премьера).
21.00 — Ха. ТСН.
21.40 — Массаза долаш хургдолчох уйла КIирандийгахьара хьехам.
21.55 — Песня-80.
23.05 — «Квота для Жанны д'Арк». Халкъашта юкъерча театральни фестивалех. СССР — ФРГ.

II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядкаx дIаоттаI
8.15 — Экрана тIа 01 служба. ЦIи ялара кхерамзлех фильмаш: «Юрта цIи яьннай», «Василата» (рекламни ролик), «Вступайте в ДЮП».
8.40 — «Праздники детства». Художественни фильм. (субтиттрашца). М. Горький цIерагIара киностуди, 1981 шу.
10.05 — «Искандеркуль». «Земля тревоги нашей» яхача документальни фильмай циклацара. (Душанбе). «Искандеркуль» яха Iам цIеналоаттабара.
10.20 — «Дезал». Телепрограмма.
11.20 — «Восточная Сибирь». Киножурнал. (Кинохроника Малхбоален - СибагерIен студи).
11.30 — Путешественнический клуб (сурдопереводаца).
12.30 — «Сказка о Золотом петушке». Мультфильм.
13.00 — «Ах, друзья мои друзья». Поэта С. Оснашвиле стихаш тIара иллеш.
14.30 — «Советская Россия» яха видеоканал.
17.00 — Передачай программа.
17.02 — «Грани». Литературно - художественни программа.
18.00 — ДоттагIала ловзараш. Борьба. Художественни гимнастика.
20.00 — Бийса даькъала хийла шун, бераш! «О чем думал котенок».
20.15 — Бокхачарна лаьрхIа мультфильмаш: «Все непонятливые», «История без слов» (Болгария), «Любитель старины» (Экран).
21.00 — Ха. (сурдопереводаца).
21.40 — ДоттагIала ловзараш. Хоккей. СССР-а сборни — ФРГ сборни. 2-гIа, 3-гIа йовкъаш. Велоспорт. Бокс.

ТХА АДРЕС: 364907. г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 22-45-57; редактора заместителя — 22-85-07; бехктохкама секретара — 22-84-68; отделий: идеологически — 22-53-12, промышленностен транспортен — 22-75-81, 22-65-01; агропромышленни—22-47-84, 22-90-66; культура — 22-64-75, 22-75-78; письмой — 22-85-64; машинописни бюро—22-89-51; корректорски — 22-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 22-45-57; заместителя редактора — 22-85-07; ответственного секретаря — 22-84-68; отделов: идеологического ин — 22-53-12, 22-54-04; промышленности и транспорта — 22-75-81; 22-65-01; агропромышленного — 22-90-66; 22-47-84; культуры — 22-64-75; 22-75-78; писем — 22-85-64; машинописное бюро — 22-89-51; корректорская — 22-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ03092. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2455.